

A

DEBRECENI

M. KIR. KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZŐINTÉZET

GYAKORLÓ GIMNÁZIUMÁNAK

ÉVKÖNYVE

AZ 1941—42. ISKOLAI ÉVRŐL,
A FENNÁLLÁS HATODIK ESZTENDEJÉBEN.

KÖZZÉTETTE

Dr. JAUSZ BÉLA

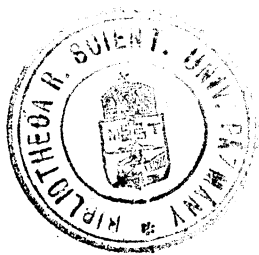
tanügyi főtanácsos,
igazgató.

DEBRECEN, 1942.

KIADTA AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA
SIMONYI-ÚT 12.

TÁVBESZÉLŐ: 32-48 SZÁM.

Dr. Mitrovics Gyula.

A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem pedagógiai professzora 1941. augusztus hó 31-ével vonult nyugalomba, egy tudományos eredményekben és nevelői kihatásokban gazdag tanári pálya törvénszabta végével.

A tanév folyamán, egyetemi tanszékétől való megválásának idején iskolánk tanári testülete személyesen is elbúcsúzott tőle, akinek fiatal intézetünk oly sokat köszönhetett, és emlékéét jegyzőkönyvünkben örökítettük meg. Most Évkönyvünk hasábjain óhajtunk tisztelettel szólni azokról az érdemeiről, amelyeket iskolánk megszervezése és felvirágoztatása körül szerzett.

Egyetemi tanári és tudós pályája eredményeinek méltatására nem mi vagyunk hívatottak, de az nemcsak kötelességünk, hanem szívünk szerint való cselekedet is, hogy e lapokon arról a munkásságról emlékezzünk meg, amelyet mint a tanárképző Szabályzat szerint is hivatalos tanácsadónk öt esztendőn keresztül intézetünk érdekében fejtett ki.

Az iskola-indítás nehéz idejében, amikor egy évtizedekre szóló munka szellemi alapozását kellett elvégeznünk, önzetlen lelkesedéssel állott mellénk és a vérbeli pedagógus szent buzgalmával segített törekvéseink megvalósításában. Nagy szaktudásának, széleskörű műveltségének kincseiből bőven juttatott nekünk, hogy megerősödjünk azokban az elvekben, amelyekkel a magyar közoktatásügy egy jelentős, hézagpótló — mert a színmagyar Alföld tanári utánpótlását szolgáló — intézményének irányát kellett megszabnunk, nem máról holnapra való hangzatos jelszavakban, hanem férfias és tudományos meggyőződésadta életfelfogásban. Módszeres értekezleteinken tartott előadásaival, próbatanítások után adott bírálataival és hasznos tanácsaival nemcsak a jelöltek pedagógiai képzésében volt — kiváltkép kezdetben — segítségünkre, hanem bennünket is állandó önvizsgálatra, eszmélkedésre és haladásra indított. Később is folytonos figyelemmel és elismerő megértéssel kísérte munkánkat, állandóan megőrzött tudományos érdeklődésével, fiatalosan rugalmas tettekészségével pedig eleven példája volt a mindig haladó, mindig fejlődő, született pedagógus-léleknek.

Most, amikor ezúton is tisztelettel búcsúzunk szellemi mentorkunktól, a köszönet és hála érzéseivel gondolunk reá, s azt a hő óhajtásunkat küldjük utána: tartsa meg az Isten még sokáig erőben, egészségben a magyar tudományosság hasznára és örömére!

Tanévzáró beszéd 1942. június hó 25-én.

Miután lepergettük a krónika és statisztika filmjét (az évi beszámolót), miután számot vetettünk azzal, amit cselekedtünk és elértünk, nézzünk megint előre, keressük a magunk szerény tehetségéhez mérten a jövődő útjait.

Mert tanuljátok meg Fiúk, — Hozzátok szólok ezúttal elsősorban — nemcsak nézni kell előre, hanem látni is. A gyermeki és ifjúi állapot ugyan természete szerint hozza magával, hogy inkább előre veti tekintetét, mint hátra; Nektek még nem az emlékek zsongító élvezése jut osztályrészül korotok törvénye szerint, hanem a nyugtalan kutatás és előretörtetés — a szó nemesebb értelmében. De mint ahogy hiba, ha a múltbetelekedés a számotadás és tanulságkeresés hasznot hozó pozitívuma helyett emlékeken való merengéssé válik az életerőt emésztő férfias küzdelmek gyenge harcosaiban, akként hiba az is, ha ifjúi ösztöneitek bizonytalan újjmutatása alapján csapongva kerestek a jövődő útjait. Ezért van szükség a bölcsőbbek és tapasztaltabbak, a felnőttek tanácsán való járásra és ezért van szükség arra, hogy éleetek egy-egy nevezetesebb fordulópontján, mint egy-egy munkaesztendő lezárása, az egész évben tanultak bölcséleti összefogásaképpen egy-két kiáltóbb szóval, kemény és éles vonalat mutató formulával, vaskosabb igével döngessük meg lelketek falát, hogy rövid foglalóját is lássátok az Előttetek gyakran tán szétfolyó bölcseségeknél.

Tegnapelőtt délután, amikor a kincses Erdély északkeleti részéből jövet a gyorsvonat kerekei ott kattogtak alattam a festői szépségű Királyhágón üde-zöld fenyves hegyhátak, zord sziklafalak és vadrohanású patakok között, tisztult le bennem mindaz, amit öt nap alatt magamba szíváltak látó szemeim — a Ti számotokra. A bérce Erdély és a végtelen rónájú Alföld határán, a Királyhágó gyönyörű völgyeiben — a nélkül, hogy szándékomban lett volna holmi évzáró beszéden gondolkozni, hisz kissé fáradtan gyönyörködtem a 6 napja is látott, de utoljára 25 éve megcsodált szépségekben, — mondom a Királyhágó napverte, széljárta hűvös koraestjén egyszerre csak felötlött bennem a gondolat, hogy szólnom kell Hozzátok a magunk sorsáról, a magyarság sorsáról, most a harmadik háborús iskolai esztendő végén, hogy fáklyát gyűjtsak én is Nektek, tanáraitok után; fáklyát, amelynek tüze összefogja mindannak a fénynek a lobogását, amelyet egy esztendő alatt minden nap gyűjtogattak Előttetek vezetőitek csendes tanuló-órák bölcs tanulságaival.

Az említettem északkeleti erdélyi kis város életéből sok mindent megláttam és megtudtam, aminek elmondása hasznos és tanulságos főleg az alföldi magyarnak, de itt most egyről akarok csak beszélni, azokról a kis magyarokról, akiket ott láttam a városka magyar gimnáziumában és annak internátusában. Résztvettem az elmúlt vasárnap az iskola

évváró ünnepélyén is, a szép fás, nemzeti zászlókkal díszített udvaron, ahol pélás rendben vonultak fel az egyes osztályok, és az igazgató meghatott szavakkal beszélt a megjelent hatóságok és szülők előtt az iskola első teljesen magyar esztendejéről. Még erről sem akarok szólni most Nektek, csak a gyerekekről. Láttam őket büszkén és keményen felvonulni, ünneplő ruhájukban, amelyik az egyiken szépen vasalt, csinos, a másikon bizony csak ványadt és kopott volt. De láttam a csillogó szemüket, amikor énekeltek, a boldogságukat. És néztem őket aznap délután és a következő két napon, amikor az internátus folyosóján egyik is, másik is csomagolt, némelyik rendesebb bőröndbe, de bizony a legtöbbje egész vagyonkáját egy rongyos kis kosárkába vagy szakadozott dobozba rakosgatva. És láttam a jobban öltözött fiúk mellett napközben nemez-papucsban járó kis pöttöm magyarokat, akik cipőkimelés céljából hordták a csúnya nagy csoszogót. Mondták nem egyről, hogy azon az egy ruhán és fehérneműn kívül, amellyel bejött ősszel az iskolába, semmije sem volt, úgyhogy soknak ott szereztek jótékony lelkek még váltó fehérneműt is. De jókedvűek voltak mind, nemcsak azért, mert hazakészülődtek, vakációra; a *szívéből* áradt ez az öröm. Hallottam nevetgélésüket, vagy csendes beszélgetésüket a folyosón járkálva, de sohasem hallottam vad és féktelen ordítást, sohasem hallottam durva hangokat. Volt valami csendesség ezekben a gyermekekben, az apáik 20 évig hordozott szenvedéseinek csendessége; de mégis mindnek *csillogott a szeme*. És bizton éreztem, hogy az a fény a szemükben azok a „picike tűzek“ voltak, amelyekről a halkszavú és mégis keményveretű erdélyi vatesz beszélt az összeomlás után. Éreztem, hogy az a fény annak a hitnek a visszfénye, amely az apáik-anyáik lelkében tüzelt az elnyomatás keserves esztendeiben. Azé a hité, amely megtartotta őket magyaroknak, amelyet a természet szent ereje plántált át gyermekeikbe; azé a hité, amely végül is győzött és meghozta nekik újból a magyar életet. — A csendesség, amely megülte őket a kínlódás szomorú éveiben, most sem vált lobogó szalmatűzzé, megmaradt csendes örömmek, mélyről sugárzó erőnek. Szegénységükben, egy szál ruhájukban, rongyos csomagocskájukkal is boldogok voltak, mert magyarnak mondhatták magukat — szabadon. Elesett nincstelenségükben sincsenek magukra hagyatva, mert vannak, akik gondoskodnak róluk, a szellem és test táplálékával tartják őket, és érzik, hogy a harcnak, amelyet a maguk kis életén keresztül megharcolnak, eljön a győzedelme. És láttam a felnőtteken, a nagyokon, hogy harcolnak a maguk fajtájáért, s ha nem kiabálják is naponként százszor nagy szavakkal: a maguk véreinek boldogulásán keresztül küzdenek az egyetemes magyar jövőért.

Az apáknak a hite, amely megtartotta azt a fajtát ott túl a Királyhágón a viszontagságos erdélyi történelem forгатagában és az elmúlt 20 esztendő nehéz gyötrődéseiben, tovább él a fiak szemében és lelkében, hogy a maguk erdélyi munkáján keresztül erősítse a nagy Magyarország jövődjét.

Fiúk, gondolatok ezeknek az erdélyi gyermekeknek csendesfényű szemekre és tápláljátok Ti is a magatok lelkében a *Ti apáitoknak, a mi nemzedékünknek* szent hitét, amely minket is megtartott Trianon után itt e szabadon maradt és mégis csak csonka és szegény hazában. Mert *mi is hittünk és reméltünk a trianoni szegénység és elhagyatottság ideje*

alatt, *hittünk és dolgoztunk*. — Szörnyű volna, ha ennek a hitnek a fénye nem lobogna ott a szemetekben, s ha nem erősödnek a mi hitünkkel együtt kemény, acélos akarattá a szebb magyar jövőért!

Nemcsak akkor volt tél, amikor Végvári 1919. februárjában megírta gyönyörű költeményét a „nagy magyar télben“ lobogó „picike tüzekről“, tél van most is még, induló nyárban: *a lelkek tele az egész világon*. És ezt a telet, a világ telét, a mi magyar tüzünknek is olvasztania kell. Minden magyar lélek *hite-tüzének*, Királyhágón túli és inneni magyarokénak, kicsinyekének és nagyokénak, mert ennek a sok-sok — most már nem titkos — lángnak valóban össze kell fognia egy láncba, hogy „az égig, a csillagos égig“ érjen.

Dr. Jausz Béla.

Nemzetnevelés a családban és az iskolában.

A nevelés fogalmát és célját eddig sokan és sokféleképen határozták meg. Abban a legkülönbözőbb felfogásúak is körülbelől megegyeznek, hogy a nevelés minden esetben az ember testi és lelki fejlődésére irányuló hatás valami magasabb erkölcsi célzattal. Ez a hatás a gyermekkorban kezdődik és addig tart, míg az ifjú lelki fejlődése a nevelő szellemi fejlettségének fokát el nem éri. Amikor már ennyire öntudatosul, az önnevelés korába jut s ettől kezdve saját céljai, kialakult élet- és világfelfogása szerint kormányozza magát. Miután középiskolai tanuló a lelki fejlődésnek erre a fokára nem igen jut el, fejtegetéseinkből ki- kapcsoljuk azokat az autonóm hatásokat, amelyek az önnevelés korára esnek.

A nevelés természetes és szükségszerű folyamat, mert mindnyájan apától, anyától származunk, azok gondozására szorulunk, velük együtt élünk, s velük együtt a legkülönbözőbb fejlettségű s a legváltozatosabb célú társadalomnak tagjai vagyunk. Ez az oka annak, hogy csecsemőkortól kezdve szülőknek s közelebb-távolabb élő környezetnek hatását mindnyájunknak szükségszerűen vállalunk és túrnünk kell. Ez a hatás pedig csak olyan lehet, amelyet a szülők és a társadalom, mint természetes nevelők, rólunk, a gondozásra, vezetésre szorulókról velük kapcsolatosan, akikhez hasonló fejlettségre fogunk növekedni, lelkükben hordoznak; amilyen felfogást tehát a szülők a gyerekekről, annak jövőjéről önmagukhoz és a társadalomhoz való viszony szempontjából alkotnak.

A szülőknek és társadalomnak a gyerekekre gyakorolt hatása tehát szükségszerű és állandó, a hatás iránya, vagyis a nevelő cél azonban időről időre azon társadalom szükségletei és céljai szerint változik, amelynek a nevelő és nevelt egyaránt tagja. A világ-, nemzeti- és neveléstörténet bizonyítja, a neveléstudomány pedig igazolja, hogy a nevelés célját bármily magas, az egész emberiség tökéletesedésére, haladására vonatkoztatott, egységes meghatározással igyekezzünk is kifejezni, annak tartalmát, irányát közvetlenül a családok, illetőleg a nemzeti társadalmak koronként fellépő életfontosságú szükségletei döntik el. Az emberiség erkölcsi tökéletesedésére vonatkoztatott egyetemes nevelő gondolat tehát csakis a nemzetek haladásra irányuló vágyainak, törekvéseinek és céljainak munkálásán keresztül valósulhat meg.

A nevelő cél ezért a nemzeti céllal mindig szorosan összefügg s a nevelő tevékenységnek végső fokon mindig annak eredményes megvalósítására kell irányulnia.

A nevelés a csecsemő- és gyermekkorban kizárólag a családban, mint természetes központban zajlik le, majd az óvodától kezdve az iskolában újabb központja támad. Ettől kezdve a nevelés eredménye min-

díg attól függ, hogy e két fókuszról áramló nevelőhatás egymást kiegészíti, erősíti, fokozza-e, vagy pedig egymással ellentétes tartalmuk, irányuk következtében a gyermek egységes és egészséges lelki fejlődését akadályozzák s esetleg útját egyengetik annak, hogy rajtuk kívül eső kártékony központok kerítsék hatalmukba és rontsák meg egész életüket.

Akár ösztönös, akár céltudatos a nevelés, feladatát tekintve mindig kettős arcot mutat. Az egyikkel a *multba*, a másikkal a *jövőbe* néz.

A mult mai műveltségünk megteremtője és hordozója. Ezért mind a család, mind a nemzeti társadalom legfőbb kötelességének tartja, hogy a letűnt nemzedék munkájának gyümölcsét, a mult kultúrkincseit, a gyermek lelkébe ültesse, hogy az elődök által megtett úton végig vezesse, az ősokról reánk maradt művelődési örökség birtokába juttassa, vagyis a gyermek lelkét hisztorizálja. Így minden nevelésnek van egy multat tisztelő, a nemes hagyományokat, mint nehéz küzdelmek árán szerzett értékeket becsülő, konzervatív tartalma. Ámbár ez a mult lezárt, befejezett, holt valóság, de épen változhatatlanságánál fogva a folyton hullámzó mának és a mindig kétes, alaktalan jövőnek egyedül megbízható, örök fundamentuma. Mindig érezzük, hogy rajta állunk, belőle élünk, szellemi hagyatékán keresztül nemesedünk.

A mult kultúrkincseinek megszerzését maga a szülő és nevelő is elvégezte, de átélte saját multját is s így ismeri lelki fejlődésének előnyös vagy kedvezőtlen feltételek között megtett útját, értékeli nevelőinek testi, lelki tökéletesedése érdekében kifejtett munkáját s annak tanulsága alapján még céltudatosabban és hibamentesebben igyekszik nevelői kötelességét teljesíteni. Mindenki saját vagy más kárán tanul, de hasznán is okul. Így a nevelő is a társadalom vagy az egyén multjának egyszer lezajlott eseménysorát, vagy reánk maradt alkotásait állandóan a nemzeti élet nagy céljai szerint értékeli, vagy átértékeli s az aki a rostálás e nagy munkájában részt vesz, vagy azt gondos figyelemmel kíséri, tulajdonképpen neveltje számára a mult gazdag hagyatékából saját nevelő eszménye szerint folytonosan értékeket válogat.

Az első értékvalogató és értékátadó természetesen a szülő, aki a család meghitt világában a gyermek lelki életének kezdetén annak szuverén vezetőjeként jelenik meg. Legelső és legfontosabb kötelességének ösztönszerűen azt tartja, hogy gyermekét minél előbb a multtól örökölt szellemi kincsesház kulcsának, a *nyelvnek*, birtokába juttassa. A nyelv egymaga felmérhetetlen kultúrtartalom hordozója és közvetítője, épen ezért a gyermekszoba életbe vágó jelentősége vele szoros kapcsolatban alakul ki. A szülők, a család légkörében megismert, begyakorolt szavak, kifejezések, az élet, a világ számtalan dolgáról velük együtt kialakuló felfogás nagyon sokszor az egyén lelki életének, gondolkodásának alapvonásait határozza meg. Ugyancsak a család körében jut a gyermek először olyan szokás- és életformáknak, valamint személyekkel és viszonyokkal szemben elfoglalt magatartásnak birtokába, amelyek, mint sajátos és hosszú begyakorlást igénylő lelki funkciók, csak élő hagyományként örökíthetők nemzedékről nemzedékre. De a család veti meg az alapját a gyermek vallási, erkölcsi, jogi, gazdasági, szociális, sőt tudományos ismereteinek és művészi érzékének is. Ennek tartalmát, színvonalát és irányát természetesen mindig a szülő műveltségének a

foka, képessége, élet- és világfelfogása határozza meg. Ez viszont attól függ, hogy magának a szülőnek lelki fejlődésére milyen nevelőhatalom volt elhatározó befolyással.

Mai felfogásunk szerint nem kérdéses, hogy az egyén nevelése szempontjából mindenkor döntő tényező az a *társadalom*, amelynek ő maga is tagja, mert annak tagjává mindenki csak akkor lehet, ha kultúráját, szellemét, célját magáévá teszi, lelkileg beolvad, vele azonosul. A társadalom nevelő hatalma azonban mindig a közösség tudatában uralkodó célok és események szerint variálódik. Más szóval, a társadalom az egyén fejlődésére irányuló, de saját haladását is biztosító egyetemes nevelő célt időnként a testi és lelki élet legkülönbözőbb területeinek fokozottabb fejlesztésével, tehát nevelői részfeladatok elmélyítésével kívánja elérni. Egyszer a hit és az erkölcs, vagy a mindenki boldogítására hivatott egyetemes emberszeretet eszménye, máskor az állam mindent átfogó szervezete és ereje, újabban pedig a társadalom legnagyobb tömegét alkotó osztályok, sőt politikai pártok igénylik maguk számára a nevelőhatalmat; vagyis a társadalom önfenntartása érdekében a velük kapcsolatosan kialakult, a köréjük csoportosuló eszmények igyekeznek a nevelés uralkodó irányát megszabni. Korunk szelleme azonban csaknem másfélszázados történelmi fejlődés alapján a faji és történelmi kultúrközösségben, vagyis természetes, tehát felbonthatatlan szellemi és erkölcsi egységben élő, idő és tér által nem korlátozott s így az állam felett is álló társadalmi közösség: a *nemzet* kezébe adja a nevelőhatalmat. Így lesz korunk uralkodó nevelő eszménye a *nemzetnevelés*.

A nemzetnevelés nagy kérdései ma delejes áramként hatják át a magyar társadalom minden tagjának életét. Hatása alól nem bujhatik ki senki, mert a részvételt és a hozzá való alkalmazkodást a nemzeti lét sorskérdései parancsolják. Ma olyan időket élünk, amikor a legegyszerűbb, a leggyámoltalanabb magyar ember előtt is könnyen világossá lesz az egyén és nemzet, az egyes és az összesség összefüggésének, egymásrautaltságának, közös érdekeinek tudata. A törvények, az országos és helyi rendeletek egész sora lopja be, nem egyszer kényszeríti a nemzet szociális egységének felismerésére. És ebből önként következik az a belátás is, hogy *mind a szülő, mind az iskola első és legtermészetesebb feladatának tekintse gyermekének a magyar nemzeti közösség számára való nevelését*, mert egyedül ebben a közösségben találja meg életfeltételeit, általa érheti el egyéni jólétét és családi boldogságát egyaránt.

A nevelés azonban, tapasztalásból tudjuk, a családban és az iskolában egyaránt a nemzet mindennapi életének folyton változó viszonyai között zajlik le. Annak problémaköre, hangulata nemcsak a tervszerű menetet és módszeres eljárást szakszerűen nem ismerő családi életre, hanem még a céltudatos tervvel dolgozó iskolára is nagy hatással van. Miután pedig a nevelés mindig a múlt és a jövő határmegyéjén élő *jelenben* történik, különösen a családi élet körében döntő jelentőségű, hogy a sokszor egészen ellentétesirányú köznapi hatások, befolyások a szülők egészséges ösztönét meg ne rontsák, józan felfogását el ne térítsék a gyermek nevelését egyedül biztosító, szilárd alaptól: a múlt időálló, nemes kultúrhagyományaitól. Ösztönösen meg kell érezniük és be kell látniok, hogy nevelésük biztos vezérfonala, gyermekük lelkifejlődésének s így jövőjé-

nek megingathatatlan fundamentuma egyedül a *nemzeti mult* okosan le-
mért, bölcsen kiválogatott, örök értékeinek átszármasztása lehet.

Erre sokan azt mondhatnák, hogy kultúrkinccsünk tetemes része
azonban nem nemzeti, hanem idegen eredetű. Tény, hogy egyetemes
kultúrértékeink különböző időben különböző nemzetektől származtak,
de amikor abszolútértékük alapján egyetemessé lettek és a nemzetek
szellemi kincstárába szétáradtak: a nemzeti lélek velük szemben tanu-
sított sajátos állásfoglalása, felfogásához való idomítása és felhasználása
folytán a nemzet életében történetivé, tehát újból nemzetivé váltak.
A nemzetek haladásra törő munkája folyamán keletkező legfrissebb kul-
túrértékek — azt mondhatnók, modern felfogások — befogadása, asszi-
milációja feletti döntés állandóan éber, gyakran súlyos küzdelmekkel
járó gondja a nemzetnek, mert különösen a szellemtudományok világá-
ban keletkezett idegen értékek kritikátlan beözönlése a nemzet szellemi
birodalmába az elnemzetietlenedés útját egyengetheti.

Épen a nemzeti lét eme legnagyobb veszedelmétől, a lelki közömbös-
ségből eredő *elnemzetietlenedéstől* való félelem követeli, hogy a gyer-
mek, vagy az ifjú a család és az iskola útján a nemzet szellemi, erkölcsi
és anyagi értékeit olyan gazdag, hazafias élmények kapcsán ismerje meg,
amelyek őt egész életén át a magyar nemzeti társadalom öntudatos,
önérzetes és áldozatkész tagjává teszik. Szükséges, hogy a nemzeti neve-
lés fontosságának tudata éberrel éljen a szülők lelkében egyrészt azért,
mert a család zárt körében hosszú ideig elhatározó befolyást gyakorol-
hatnak a gyermek lelki fejlődésére, de másrészt azért is, mert nevelő-
eljárásuk szabályozva, ellenőrizve nincs s nevelő munkájuk csaknem
kizárólag lelkiismeretüknek tartozó felelősségükön nyugszik. Az ő leg-
főbb kötelességeik közé tartozik gyermekük hazafias érzésvilágát megin-
dítani, nemzeti érzésüket a legkülönbözőbb lelki tartalmak útján fej-
leszteni, erősíteni.

A hazafias érzés legelső és legmélyebb gyökérszáalai a gyermek lel-
kében a *család* körében alakulnak ki s főként a magyar föld, a magyar
ember foglalkozásának, illetőleg a magyar nép életének megfigyelésével,
megismerésével kapcsolatosan keletkeznek. A lakóház, a kert, a falu vagy
város, a kiránduló, a nyaralóhely földje, annak terménye, szépsége, a
földet munkáló, az ipart, kereskedést űző magyar ember verejtékes mun-
kája, áldásért fohászoló imája, reménysége, aggodása, kitaró munká-
jának gyümölcse felett támadt öröme, önérzete és még ezer meg ezer
hasonló jelenség a lelki ébredés kezdetétől konkrét alakban tárulnak a
gyermek érzékei elé. Tapasztalati ismeretszerzését gazdag érzések, vál-
tozatos hangulatok s ezzel egyidejűleg a szellemi, erkölcsi és anyagi ér-
tékelés végnélküli sora kísérik s mindezek színes szövetéből lassan épül
fel a szülőföld, majd a haza fogalma, alakul ki, szilárdul meg a honfiúi,
a nemzeti érzés. Ha a család e tömérdek elemből keletkező lelki tartalom
fejlesztésében részt nem vesz, vagy azt helytelen felfogásával károsan be-
folyásolja, később jóvá nehezen tehető bűnt követ el. A szülő legszentebb
kötelessége, hogy gyermeke lelkébe kiirthatatlanul bevésse és vele min-
den áldozatra készen megszerettesse azt a hazát, mely ápol és eltakar
s amelyen kívül e nagy világon nincsen számára hely.

A föld és a rajta dolgozó magyar nép munkájának tapasztalati meg-
ismerése, élményesítése mellett a nemzeti érzés fejlesztése érdekében

fokozatosan tárjuk fel a gyermek előtt a *magyar mult* reánk maradt *értékeit*, derék elődeink legbecsesebb *alkotásait*. Lopjuk be gyermekeink szívébe a színes népi magyar nyelv után a búsán vagy vígan csengő magyar *dalt* és ismertessük meg a népi, de ha alkalom kínálkozik, a mesterek remekeiben pompázó magyar *művészetet* is. Azután az élet legváltozatosabb kérdéseivel kapcsolatosan oltuk a lelkükbe a magyar nemzet erkölcsi, jogi, politikai, társadalmi felfogását, valamint a tekintélytiszteletet, az önfegyelmet és az engedelmességet, de egyidejűleg a parancsolni tudást és az uralomra termettséget is. Csodáltassuk meg népünk katonarénezeit, nemes jellemét, amelyet ne csak büszkén emlegessenek, hanem követését életük egyik legfőbb kötelességének tekintsék. Mindezeket a gyermekkorban mély érzelmeket keltő példaadás és folytonos gyakorlás, ifjúkorban pedig mindezek mellett elméleti ráhatások útján is tudatosítjuk. A szülei ház feladata ezen kívül — főként gyermekkorban — bizonyos gyakorlati készségek fejlesztése, sőt tudományos ismeretek közvetítése is. De nem hunyhatunk szemet a nemzet természetében gyökerező, vagy történeti élete folyamán keletkezett hibák és bűnök előtt sem. Széchenyi szerint a négy legfőbb nemzeti bűnünk: a felelőtlenység, szalmaláng, lustaság és irigység. Ezekre alkalomadtán szintén rá kell mutatnunk, el kell ítélnünk, sőt meggyűlöltetnünk azokat.

A nevelés másik fókuszusa, az *iskola*, a család által megkezdett nevelő munkát a szülői házzal teljesen egyező céllal, de minden részletében a neveléstudomány által megállapított elvek, szempontok és módszerek szerint intézményesen végzi. Legfőbb feladata, hogy a gyermeket a legkisebb munkával, a legrövidebb idő alatt vezesse végig mai műveltségünk évezredekre visszamenő útján és a mult értékes hagyatékának tervszerű átadásával gondosan töltsse ki azokat a hézagokat és szakadékokat, amelyet a családi nevelés a tanuló lelkében hagyott. Ennek megvalósítása érdekében a nép- és a középiskola tárgyai a nevelés céljának megfelelő tartalommal és terjedelemben közvetítik az emberiség és a magyar nemzet reánk hagyott kultúrájait.

Az iskola tehát épenúgy, mint a család a nevelés alapjainak lerakásánál szigorúan *konzervatív* álláspontra helyezkedik: mindenek előtt a nemzeti mult kultúrkincseit és velük egyidejűleg a bennük rejlő igaz, jó és szép abszolút értékeit ülteti a gyermek lelkébe. A kiegyezés után hozott magyar iskolatörvények és azokat végrehajtó kultúrpolitikuskaink mindig nagy körültekintéssel gondoskodtak arról is, hogy a tanítás anyagának kiválasztása, annak feldolgozása nemzeti szempontból történjék; hogy a különböző iskolák tantárgyainak anyaga a nemzetnevelés szolgálatában álljon. Azonban a liberális kor nevelő szelleme, amelynek fejlődése épen az újkori történelem leghosszabb ideig tartó békekorszakára esik, még nem gondolt arra kellő céltudatossággal és határozottsággal, hogy a nevelésnek nemcsak multba, hanem jövőbe néző arca is van. A liberális kor iskolája a nemzeti társadalom közéletétől és a nemzeti jövőt jobbra, boldogabbá tenni törekvő eszményektől óvatosan elzárkózott. Falain belül általában a rendszer érdekeit szolgáló öncélú mult-ismeretközlés folyt, ablakán se tanárnak, se tanulónak nem volt illő, néha még tanácsos sem, a mindennapi élet „szennyese” hullámaira, vagy a jövőbe irányuló „gyanus” törekvésekre kitekinteni. Amikor elismerjük, hogy az iskolának több szempontból lehetett és volt is tiszteletreméltó

oka a felnőttek társadalmától növendékeinek romlatlan lelkét elszigetelni, hangsúlyoznunk kell, hogy az iskolának és a nemzeti társadalomnak egymáshoz való viszonya Trianon óta lényegesen megváltozott: a kettő egymással a legszorosabb kölcsönhatásba, belső kapcsolatba került. A mai nemzedék a köztudatban régóta élő s gyökeres változást sürgető eszmények megvalósításának korában él. Ma már a fokozatos átalakulásra az európai fejlődés hatása alatt a magyar nemzeti társadalom is elhatározta magát, csak sok irányban a változás nagyságának mértéke, módja és eszköze nem dőlt el. Ezért korunkban sem a szülői ház, sem az iskola nem elégedhetik meg azzal, hogy egyedül csak a mult kultúrkincseivel fegyverezze fel az élet harcterére lépő ifjút: gondoskodni törekszik arról is, hogy a *nemzeti társadalom jelen küzdelmeinek legfontosabb okait, jövődő törekvéseinek legfőbb céljait tárgyilagos, önzetlen szempontok alapján lényegében megismerje s így az élet nagy harcában reá váró feladatokról tájékozva lépje át az iskola küszöbét.*

Hogy a nevelésben a *jövő* szempontjainak egyre fokozottabb mértékben kell érvényesülni, arra különösen a két világháború közé eső két gyötrelmes évtized gigantikus méretű rendszerváltsággal kapcsolatos tapasztalatok vezették a neveléstudománnyal foglalkozókat. A nemzetek egész sorát megalázó és létérdekeit veszélyeztető parancsbékék szigorú önvizsgálatra, a katasztrófa okainak kérlelhetetlen feltárására, a kivezető út lázas keresésére ösztönözték a népeket. E mindent átvizsgáló kritikai szellem, az európai keresztyén műveltség egész értékrendszerét felelőssé tette és sok ponton keményen megtámadta a nagy történeti tragédiáért. A legyőzött nemzetek halálosnak szánt sebeikkel anyagi, szellemi erejük egyedül megbízható várába: népi életük őstalajára húzódtak vissza, hogy abból életmentő forrásokat fakasszanak jövődő küzdelmeik számára. *A nemzetek emez élet-halál küzdelméhez, jövődő sorsuk munkálásához alkalmazkodni kellett a neveléstudománynak és a gyakorlati nevelés két természetes központjának: a családnak és az iskolának is.*

Esedékessé vált tehát, hogy a neveléstudomány vizsgálja meg a nevelés jövőbe néző arcát és *állapítsa meg a nemzeti jövő kialakításában reá váró legfontosabb kötelelességeket.* A trianoni évtizedekben ezen a téren nemcsak a szakemberek, hanem a hivatalos fórumok állásfoglalása is gyorsan bontakozott ki, mert nem haboztak levonni a következtetést abból, amit az élet mindennap megújuló és mindennap tovább haladó parancsszava diktált. E vizsgálatok során mindenekelőtt megerősítést nyert a neveléstudomány régi alaptétele, hogy a nemzeteknek s így az egész emberiségnek jövője valóban csak a mult nemes hagyományain, időtálló, örök kultúrértékein épülhet fel. Az értéktermelésnek azonban mindig vannak le nem zárt, de végleges alakot felvenni törekvő folyamatai. Ezek mindig a multból jelenbelépő, jelenben élő, de folytonosan a jövőbe tekintő nemzeti társadalmak szükségleteit, hiányait igyekeznek pótolni és a velük kapcsolatosan kialakult vágyak, akaratarányok célpontjában a rosszat vagy hiányzót tökéletesen pótoló *eszménykép*, mint megvalósulásra váró érték, áll. A neveléstudománynak éppen ezért nemcsak a mult fundamentális és konzervatívjellegű értéktárát, hanem a jelennek a *jövő láthatárán hívogató eszményeit*, a nemzeti társadalom feléje irányuló vágyait, érzéseit és akarásait is *komoly figyelmére kell méltatni.* Mivel pedig mind a lezárt mult, mind a jelennek tőle eltérő

s már a nemzeti jövőt melengető lelki tartalma egyaránt szellemi valóság, a nevelés szempontjából mind a kettő egyenlő fontosságú tényezőnek tekintendő. Így a nevelésnek korunkban igen komoly, ámbár még véglegesen ki nem alakult feladatává lett, hogy a *fejlődő gyermeki lelket családban és iskolában a nemzeti jövő eszményeivel, életérdekeivel, megvalósításra váró céljaival is megismertessük.*

A nemzeti jövőt szolgáló feladatok megállapításánál legelső kötelességünk annak eldöntése: *van-e a magyar nemzetnek magasabbrendű nemzetközi hívatása, az egész emberiség haladását előmozdító küldetése? Él-e benne ez a küldetéstudat, amelynek munkálását súlyos áldozatokkal végzi? Küldetésének jelentőségét törekszik-e megértetni és elismertetni Európa népeivel? Hogy ilyen magas, nemes, általános emberi célgondolatra nemcsak a politikai, gazdasági és kulturális vezetést kezükben tartó nagyhatalmú népeknek, hanem nekünk magyaroknak is életbevágóan szükségünk van, azt megmutatta Trianon, amelynek legsötétebb éveiben ádáz ellenségeink rólunk azt hirdették, hogy erre az ázsiai barbár népre Európa nemzeteinek nincs szükségük, bennünket az európai kultúra érdekében kiirtásra kell ítélni. Jól tudjuk, hogy a magyar történelem nemzetünk *magasztos küldetését évszázados véráldozatok közepette kitermelte, ez pedig épen a nyugateurópai keresztény műveltség megvédésének, védőbástyájának szerepe lett a keleti barbárság mindenemű veszedelmével szemben.* Ennek a küldetésnek következménye a bolsevizmus elleni küzdelem, amely *épen most* élő példaként bizonyítja, hogy a magyar nemzetnek az emberi művelődés legdrágább értékeit védő, gondviselésszerű küldetése újból esedékessé vált és azt öntudatos áldozatkészséggel be is tölti. Fontos tehát, hogy ennek a magasabb, elvontabb, de létharcunkban igen nagyjelentőségű nemzeti küldetésnek a gondolatát most a megértésre alkalmas konkrét példa alapján minél szélesebb rétegekben tudatosítsuk és nemzeti önérzetünk hatékony alkotó részévé tegyük. A tudatosítás sikere természetesen attól függ, milyen mértékben tudjuk a nemzet lelkébe bevinni azt a szellemi, erkölcsi és anyagi kultúrát, amelynek megvédése reá vár s amelynek befogadásától az egyén és a nemzeti társadalom sorsa, boldogulása egyaránt függ. A magyarság európai küldetésének a nemzeti köztudatba való elmélyítése tehát komoly nemzeti érdek s mint ilyen fontos nevelési feladat a családban és az iskolában egyaránt.*

A nemzeti jövőt szolgáló másik igen sokoldalú nemzetnevelő feladat a *nemzeti kultúrjáváak átszarmaztatásával* kapcsolatosan vár reánk. A mult értékeit, amint láttuk, a nevelők nem adják át válogatás nélkül növendékeiknek. És vajjon mi lesz az értékválogató hatalom? Kétségtelenül a nevelő személyén keresztül érvényesülő *korszellem*, amely a jövő eszményeit bizakodva hordozza s mint láthatatlan diktátor irányítja nevelőknek és nevelteknek a lelkét. A kor szellemét igazán csak az érti meg, aki résztvesz a viszonyokszülte szenvedésekben, átéli hiányait, szükségleteit és sóvárogja az eszményi célban, mint a mainál sokkal tökéletesebb értékben megtestesült változást.

A magyar nemzet Trianon óta legyőzött szövetségeseivel együtt testi, lelki pusztulásának szörnyű tragédiáját élte át. Hatása alatt a nemzet lelkében egy mindeneket háttérbe szorító, szentséges nemzeti cél: hazánk integritásának, *Nagy-Magyarország visszaállításának* olthatatlan

vágya támadt. *Nincs történeti korszak, amelyben a mainál nagyobb odaadással, komolyabb tettekre készséggel csüggött volna a magyarság jövő sorsán.* Trianon óta minden magyar a jövőbe néz és szívében mindent a nagy cél érdekei szerint átalakító vágyak, új törekvések sarjadtak, lelkében szebb jövőt biztosító eszmények és megvalósításukra alkalmas eszközök teremttek. Ezeknek kialakulására természetesen a legyőzött nemzeteknek, mint osztályos társainak küzdelme is erősen hatott. Így született meg a korszellemét sajátos egyéni változatban magában hordozó *magyar nemzeti közfelfogás*, amely a nevelés döntőfontosságú kérdéseit is a nemzeti jövő és a magyar öncélúság érdekei szerint korlátlan hatalommal intézi. Ez az oka annak, hogy *nevelésünk célját és eszközeit a nemzeti érdek és szükségletek szerint változtatjuk* és a reánk maradt kultúrjavakból is a korszellem rostáján kiejtjük mindazokat, amelyek a nemzetnevelés eszményeit, időszerű törekvéseit nem támogatják. E felfogás alapján a letűnt két küzdelmes trianoni évtized főként a nevelő (nép- és közép-) iskolák tanítási anyagát a nemzetnevelés bontakozó céljai szerint szelektálta, kiegészítette, avagy korszerű szempontok szerint átértékelte. Mindaz, ami az új célratörő friss életerőt gyöngíthetné, viszszerült a múlt értéktárába, hogy az idők méhében várja feltámadását. Helyükre az új vágyakat röpitő, az új szellemet növelő, az új törekvések érzelmi és akarati irányát erősítő, tehát cselekvésre ösztönző értékek sorakoztak.

Az iskola a nemzetnevelés jövőbe néző feladatát gyakorlatilag főként azáltal valósíthatja meg, hogyha *a mult értékei közül azt emeli ki*, azt hangsúlyozza, ami a nemzet szellemi, erkölcsi, gazdasági és politikai törekvéseivel belső összefüggésben, tartalmi és érzelmi rokonságban van, mert ezáltal *a nemzeti jövő vitális kérdéseinek megértéséhez segíti a tanulót.* Így nem az iskolának, hanem az életnek nevel. A jó pedagógus kezét mindig a nemzeti élet üterén tartja, annak közszükségteől sarkalt, állandó irányát, létérdektől hajtott törekvéseit ellesi és népének vágyait, küzdelmeit naponta átélve a nemzeti érdek parancsszavának önként, hazafiúi kötelességből engedelmeskedik. Vigyázzon azonban az iskola, de különösen az ellenőrzés alatt kevésbé álló család: hamis parancsokat ne hajtson végre! A család és iskola nem rombolásra, hanem építésre, a gyermek és ifjú jövő boldogságát biztosító erkölcsi fejlődés előmozdítására van hivatva. Épen azért egyiknek sincs joga se vállalási, se politikai, gazdasági vagy világnézeti szélsőséget oltani a gyermek lelkébe. A szülő valóságos vagy vélt sérelmei, egyoldalúan fejlődött politikai elvei, társadalmi nézetei, főként harcias osztálytudata, szélsőséges temperamentuma, esetleg az élet számtalan kérdésében nyilvánított különcködő felfogása csak arra lehet alkalmas, hogy gyermekét előkészítse a nemzeti közgondolkodással való szembefordulásra s ezáltal boldogtalanságának útját egyengesse. Mind a család, mind a nevelés bármelyik intézménye vagy tényezője egyedül arra hivatott és jogosult, hogy a nemzeti társadalom közgondolkodását és kitűzött céljait magában hordozó, valamint annak megvalósításáért dolgozó nemzeti élet számára nevelje gyermekét.

Természetesen a nevelők a jövő fejlődés útját gyermekeiken keresztül is, — az ő boldogságuk érdekében — saját eszményeik irányába kívánják terelni. Éberem őrködjenek azonban a felett, hogy nevelői esz-

ményképeik a nemzeti társadalom egészséges közgondolkozásából kinőtt, vagyis a nemzeti mult reális értékeinek szilárd alapján állók legyenek, mert különben a valóság biztos talaját veszített, irreális, csalóka, tünékeny és értéktelen *ábrándképet* kergetnek s az igazi és állértékeknek ez a könnyelmű felcserélése végzetes lehet gyermekeik jövőjére. A család és iskola közös érdeke, hogy az ifjúságot megóvjá zavaros tanok, veszedelmes ábrándok mérgétől, amely nemzeti katasztrófák szülőanyja lehet.

Egy újabban kialakuló nevelési szempont szerint gondolnunk kell arra is, hogy az ifjúság jövőendő céljaira nézve saját éleletszükségletei alapján a szülőktől eltérő eszményeket helyesel és törekvéseinek célpontjába azokat állítja. Az ebből keletkező *nemzedékharc* szintén nagyon káros hatású lehet s csak kölcsönös elnézéssel, alkalmazkodással kerülhető el. Ennek jelei a középiskola felsőbb osztályaiban már megfigyelhetők.

Az elmondottakból, de számtalan tapasztalati megfigyelés alapján is megállapítható, hogy a gyermek személyes jólétéért, boldogságáért küzdő és aggóadó család első sorban az *egyéni nevelés* céljait szolgálja, a *társadalmi közösség* érdekeinek munkálására, szociális törekvéseinek megértésére és felkarolására azonban sokkal alkalmasabb az iskola. Ez is egyik oka annak, hogy a nevelés súlypontja a gyermekkorban inkább a család, a serdülő és ifjú korban pedig inkább az iskolán van.

Az iskolának napról-napra növekvő nemzetnevelési jelentőségét arra kell visszavezetnünk, hogy az iskola tulajdonképpen maga is gyermek-, vagy ifjútársadalom, — amint Kornis Gyula kifejezi — „miniatűr társadalom” s így egyedül alkalmas arra, hogy a tanuló benne a felnőtt társadalom életére felkészüljön. Makkai Sándor hasonló felfogása szerint „az iskolában a nemzeti társadalom szervezett és tudatos *életmintája* gyakorlódik be, az iskolánkülső életben pedig ugyanaz teljes tudatos-sággal ismétlődik meg”. Kétségtelen, hogy ezt az elvet ma általános-ságban helyesnek kell elfogadnunk és ebből kifolyólag a magyar nemzeti társadalom nemzeti jövőt biztosító céljait és annak megvalósítására hivatott nemzetnevelési eszményeit az ifjúságnak már az iskolában meg kell ismernie és a reá irányuló törekvéseket át kell élnie. Ezért a tanulóknak, főként a középiskolában egy nagyszabású, a nemzeti életet híven tükröző létfenntartó küzdelmet és *e küzdelmekben megtisztult, egyének felett álló* kulturpolitikai programot kell szellemi birtokukká tenni annak minden erkölcsileg nem igazolható, káros megnyilvánulása és a nemzet erejét csökkentő érdekharc nélkül. A középiskola ezt a feladatát a tantárgyak anyagán keresztül a gyermek lelkére közvetlenül igyekszik elérni. Tehát a gyermek lelki fejlődésének színvonalához szabott eszközökkel *aktualizálja a multat*, de mindig úgy, hogy a tananyagba zárt probléma jelenítésével egyidejűleg a *multa épülő jövőendő fejlődésének irányát* is megmutatja.

A legújabb középiskolai törvény végrehajtását szabályozó 1939-ik Általános Utasítások már részletesen megszabják, hogy a középiskola nemzetnevelő munkájának három főirányában: a hazafias, az állampolgári és szociális nevelésben a tanár munkáját milyen szempontok vezessék. Ezzel a nemzetnevelés irányát hivatalosan megállapító magyar ál-

lam a régi felfogást korszerűen megváltoztató álláspontra helyezkedett, bölcsen követve azokat az irányelveket, amelyeket a nagy világgégés után a nemzetek versenye kitermelt. Ezek az Utasítások a nemzetnevelés hármas irányának eszközeire klasszikus tömörséggel és határozottsággal mutatnak rá. Az egészből a nemzetnevelői munkának az a sajátos jellege bontakozik ki, hogy az nem külön tantárgy keretében, hanem az összes középiskolai tantárgyak ismeretanyagának feldolgozása közben a tanár és „a miniatűr társadalmat“ alkotó osztály közös munkájával zajlik le. Így közvetlen rá-, illetőleg kölcsönhatás útján, tankönyvtől független, önálló munka keretében alakul ki a tanítás nemzeti jellege. Ez tárgyanként, a tanár egyénisége és az osztály összetétele szerint változatos színeket mutat, de végül a növendék egységes lelki életének síkján a hazafiúi érzés és a nemzeti gondolat szorosan összefonódó, magasztos összhangjába olvad. Nagyon fontos, hogy az iskolának ezt a nemzeti jövőt biztosító munkáját a család, illetőleg a szülői társadalom figyelemmel kísérje, célját megértve helyeselje és azt a maga nemében pótolhatatlan tekintélyével támogassa.

Ki kell még emelnünk, hogy korunkban a nemzet a nevelő eszmény középpontjává, tartalmát és irányt szabó hatalmává azért lehetett, mert szellemi élete magában hordja mindazokat az értékeket, amelyeknek el-sajátítása a mindenkori nevelő cél elérésének is nélkülözhetetlen feltétele. Nem kétséges ugyanis, hogy az őszinte, mély keresztyén hittel összefonódó és minden felekezeti torzsalkodást elítélő erkölcsös lelkület, az értelmet megvilágosító tudományos igazságok, a politikai, társadalmi, gazdasági, honvédelmi, művészeti, testnevelési stb. ismeretek legkisebb részletükben és teljes egészükben éppúgy az egyén, mint a nemzet tökéletesedését, erősödését, s így életcéljait munkáló egyetemes nevelő értékek. A nevelő oktatásnak és a nemzetnek szoros kapcsolata éppen ezen oknál fogva már a múltban is természetszerűleg fennállott. Ma azonban a nemzeti érdek, a nemzeti cél minden más háttérbe szorító, mindent átható uralma folytán ezek az értékek fokozott hangsúlyt, sok esetben nemzeti szint kaptak. De ezenkívül a nemzet sok olyan sajátos, egyéniségéhez kötött, tehát *népi életéből* fakadó értékeknek is birtokosa, amely különösen alkalmas a nemzet létérdekeit szolgáló lendítő erő kitermelésére. Éppen ezek hatása alatt a nagy nemzeti célok megvalósítását szolgáló új, eleven, tettekre kész *társadalmi törekvések* és azokkal belső rokonságban levő, megalkuvást nem tűrő *hazafias szellemi mozgalmak*, valamint gyakorlati kivitelükre alkalmas új *intézmények* keletkeztek.

A társadalmi törekvések közül legelőször kell említenünk a trianoni béke után vulkánikus erővel feltörő *nemzeti egység* gondolatát. Ez első megjelenésekor főként a nemzet politikai felfogásának egységét jelentette a kommunizmusmal és a végzetesen kialakult külpolitikai helyzettel szemben. Azonban minél tökéletesebb lett a belső konszolidáció és minél határozottabban kifejlődött a magyarság álláspontja a végső nemzeti célnak: Nagy-Magyarország helyreállításának és a visszaszerzendő magyar értékek megtartásának eszközeire és módszereire nézve, az egység gondolata annál szélesebb alapra helyezkedett. Csakhamar a nagy célhoz méltó, azt elérni és biztosítani egyedül alkalmas szellemi és anyagi erők harmónikus kiépítésének, összegyűjtésének szüksége jelentkezett. Ennek feltétele a nemzet értelmi, érzelmi és akaratú életének, valamint

politikai, gazdasági, társadalmi törekvésének egységes irányt, azonos célt követő megteremtése lett. Uralkodó felfogássá vált, hogy a belső vizsályt, a széthúzó, erőpazarló törekvéseket mindenekelőtt a nemzeti társadalom lelki életének egységével lehet megakadályozni. A tudományos ismeretek, a szellemi javak azonos értékelése, az érzelmi és akaratirányok egyező tartalma a szembenálló felfogások, az összeütközések erejét nagy mértékben csökkentik, viszont a politikai, gazdasági és társadalmi együttműködés szükségét és hasznát széles rétegekben tudatosítják. Minthogy pedig mindennemű értékelés az érzésben gyökerezik és az akaratitendenciák is nemcsak a vágyból, de sok esetben az érzésből indulnak ki: a nemzetnevelés szempontjából kétségtelenül első feladattá vált a nemzet *érzelmi* életének egységesítése. E tekintetben a vallási, erkölcsi és esztétikai érzelmek mellett főként a *hazafias, állampolgári és társadalmi érzelmek* jelentősége, nemzeterosztó szerepe emelkedik ki. Szociális nevelésünk biztos alapja egyedül ez lehet. Az értékelés egységét pedig a vélemények eltérő megnyilvánulása esetén, a közfelfogást kifejező alakban — egyedül a nemzeti akaratot ma már függetlenül, öncélúan képviselő és végrehajtó állam-, illetőleg kormányhatalom biztosítja.

A családnak és iskolának tehát a gyermek jövőjét szolgáló legfőbb kötelessége, hogy minden alkalmat ragadjon meg a hazafias és társadalmi érzések meggyökeresztetésére. A nemzetközösségi tudat kialakításával egyidejűleg keltse fel és mélyen ágyazza be lelkébe a magyar testvériségnek, a magyar érdek- és sorsközösségnek, a nemzeti összetartásnak, a nemzet iránt tartozó kötelességnek és jövődjéért vállalt felelősségnek érzését. Különösen fontos, hogy a nemzeti társadalom alsóbb rétegeihez tartozó magyarban a vele közös célért dolgozó, hasonló önérzettel és emberi méltósággal felruházott *testvért* becsülje. A *népi* életben pedig az ősi hagyományok megőrzését, a nép eredeti alkotásaiba zárt nemzeti hajlamok és képességek megnyilatkozását, valamint a sajátos nemzeti értéktermelés kiapadhatatlan forrását lássa. Ezt a célunkat természetesen csak úgy érhetjük el, ha a közös származás gondolatát a gyermekben tudatosítjuk és lelki fejlődésének érettebb fokán nem habozunk igazságként említeni, hogy valamikor mindnyájunk őse a nyugat-ázsiai, vagy a dél-oroszországi steppéken testvéri egyetértésben legeltette nyáját, később pedig a tatár, török ellen forgatta szablyáját. Így ha a nemzeti társadalom osztályrataragolódását nem szüntethetjük is meg, de az osztályellentétekből fakadó romboló harcot nagy mértékben csökkenthetjük és az osztálykeveredés lefolyását megkönnyíthetjük.

A nemzeti lélek, a nemzeti érzés egységének megteremtését munkáló gondolatkörbe tartozik egy ma sokat emlegetett, sokféleképpen tárgyalt szellemi mozgalomnak nemzetnevelési szempontból való megítélése is. A trianoni tragédia hatása alatt ugyanis a nemzet egyre jobban igyekszik magára eszmélni, sajátos belső értékeit megállapítani. Éppen azért szeretné tudni: *mi a magyar?* Szeretné tehát kikutatni, milyen a magyar nép és nemzet valóságos jellemrajza testben és lélekben, multjában és jelenében? Vagyis tudományos módszerekkel szeretné megállapítani az igazi magyar ember és a magyar nemzet mindig uralkodó, örök jellemvonásait. A kérdés nagyon korszerű, a felelet nevelési szempontból igen fontos, értékes, használható anyagot hordoz magában, de a reá

vonatkozó kutató-munka annyira fiatal, hogy még rendszeresen feltárt, véglegesen elfogadott eredményekre nem mutathatunk rá. Éppen ezért a nemzeti-népi gondolat pedagógiai kiaknázásával általában vigyázzon a család és iskola egyaránt. Nem szabad felednünk, hogy minél teljesebben helyreállítjuk integritásunkat, ezt az egész problémát annál erősebben befolyásolja a nemzetiségi kérdés, vagyis a mi nemzeti, népi foglmaink megállapításában a faji rovására annál több lesz a történeti elem. Ezért legalább a kérdés tartalmának egy részére nézve meg kell várnunk hazánk területi viszonyainak állandósulását, hogy ezen a téren a nemzeti közérdeket biztosan szolgáló álláspontra helyezkedhessünk.

A nemzeti érzés elmélyítése mellett elsősorban a középiskolának kell a tanulóval világosan megértetni, hogy amíg az ősi szokásokat és hagyományokat ösztönösen a társadalom alsóbb rétege, főként a magyar *paraszttság* őrzi, sajátos népi értékeit pedig termeli, addig a nemzeti tudományosan rendszerzett kultúrkincsének, állami és társadalmi rendjének, szellemi, anyagi élete szervezetének főként az *intelligens középosztály* a *tudatos* megalkotója, fenntartója és továbbfejlesztője. Csak e két osztály vállvetett, testvéri összeműködése lehet a nemzeti lét, a nemzeti boldogság egyedül biztos alapja. A vezető szerep természetesen a művelt középosztályra vár, épen ezért tagjainak legfőbb kötelessége, hogy a nemzet társadalmi életét és a nemzeti műveltség értékeiben rejlő erőket ismerje, a közérdek előtt hajoljon meg, a nemzet multját és jelenét tisztán lássa, jövőendő céljait és eszményeit pedig ne csak ismerje, hanem tudatos munkával önként támogassa; vagyis a nemzeti sors öntudatos, felelősségteljes, minden áldozatra kész hordozója legyen. A kultúrfőlny megteremtése általános és szakműveltségének felemelésével, valamint a magas feladathoz méltó jellemének kialakításával első sorban reá vár. A magyar közélet mindazon pontján, ahová a Gondviselés állította, tudásával, szellemi és erkölcsi magatartásával mintaképpül kell szolgálnia, s hivatása kisebb-nagyobb köreiben a vezetőszerepet tudatosan kell vállalnia. Ez a tudatosan dolgozó intelligens középosztály elsősorban a nemzet fenntartó, védő és alkotó szevre. Ez őrzi és gyarapítja intézményesen vagy önkéntes munkával a nemzet kultúrkincsét, dönt a bent keletkező vagy külföldről jövő szellemi áramlatok, idegen értékek befogadása mellett, vagy nemzeti érdekből harcol ellenük; a nemzet anyagi, szellemi életének, honvédelmének ő a megszervezője, irányítója, ő a közszükségből fakadó nemzeti eszmények túlnyomó részének kitűzője, a megvalósítására irányuló munkaközösség felelősségteljes vezetője. Ennek a nemzet gerincét alkotó, művelt középosztálynak kitermelője pedig elsősorban a *középiszkola*, amelynek legfőbb hivatása, hogy a nemzet bármelyik társadalmi osztályából, bármilyen tulajdonságokkal falai közé került magyar ifjúságot ezen intelligens középosztály számára lelkileg egységesítse és szellemileg, erkölcsileg felvértezze nagyfontosságú nemzeti hivatásának minél sikeresebb betöltésére.

Ez a középosztály nemcsak az integritás szent céljának és azt megvalósítani törekvő társadalmi, szellemi mozgalmaknak létrehozója, de a célhoz vezető közvetlen és közvetett eszközök végtelen sorának kigondolója és megteremtője is. Egyszer mint fékező erő, máskor mint a cél elérését biztosító reformtörekvések helyeslője és megvalósításukat szolgáló intézmények megalkotója szerepel. És ennek a feladatára komolyan

felkészült intelligens középosztálynak nemzetépítő terveit a kivitelre alkalmas cselekedetek is követik. Így született meg Trianon óta a nagy nemzeti célt munkáló társadalmi és állami intézmények egész hosszú sora. Gondoljunk csak a zöldkeresztes mozgalomra, a levante intézményre, a tanyai iskolákra és internátusokra, a vándortanítókra, a 8 osztályú elemi iskolára, a népfőiskolákra, a gazdasági középiskolákra és szaktanfolyamokra, a szegény falusi tehetségek kiválasztására, a falukutatásra, a Stefánia Szülőotthonok szaporítására, a munkások szabadidő mozgalmára, a fizetési szabadságra, a Faksz-ra, Epolra, Oncsára és a szociális, kulturális, honvédelmi, egészségügyi, népvédelmi törvények és intézmények itt fel nem sorolható hosszú sorára. Ez mind elsősorban a családban és az iskolában, főként a középiskolában megszerzett hazafias és szociális szellemű műveltségnek a nemzet jövője céljait szolgáló munkája. Ezért azt a nemes lelket és tettekész szellemet, amely mindig a nemzeti társadalom érdekeit kutatja és azt hazafias kötelességének szavára hallgatva önként, örömmel szolgálja, a magyar ifjúság lelki fejlődésének döntő éveit a nemzet minden családjában és iskolájában a legnagyobb gonddal és céltudatossággal kell kifejleszteni. A kor szelleme és a nemzet boldogabb jövője azt követeli, hogy a nemzeti gondolatot, a közérdek áldozatkész szolgálatát minden magyar lelkében uralkodóvá tegyék. A nemzeti eszmények szolgálatára nevelt magyar boldog odaadással, önzetlen lélekkel végzi el azt, amit a liberális kor emberek közönyösen vett és esetleg epés szavakkal tehernek, vagy jogtalanságnak tartott és visszautasított.

Természetesen az intelligens középosztály fogalmának éppen ezen magas szempontú, egyetemes jellegű meghatározása *nem túri, hogy egyedüli termelő helyéül a középiskola magát tekintse*. A közép és felsőfokú szakiskolákból kikerült, vagy önnevelés útján felemelkedett s a legkülönbözőbb munkaterületeken dolgozó magyarok ennek az osztálynak teljesen azonos értékű, megbecsült tagjai, hogyha a nemzeti társadalom létérdekeit, legfőbb célkitűzéseit megértik, magukavé teszik s annak önzetlen és tudatos munkálását vállalják.

A család és iskola szelleme tehát döntő befolyást gyakorol a nemzeti életre, de csak akkor, ha a nemzet szükségleteit, vágyait, törekvéseit mind a kettő jól ismeri és magáévá teszi. Egyedül ez az állandó kölcsönhatás, a családnak, az iskolának és a nemzeti társadalomnak ez a folytonos belső, lelki kapcsolata teszi lehetővé, hogy az iskola az életre neveljen, hogy a küszöbén átlépő ifjút nem ismeretlen, kiábrándító világ, hanem olyan magyar társadalom fogadja, amelynek problémáit, törekvéseit, eszményeit már jól ismeri. A nemzetnevelésnek ilyen értelmű munkáját a nevelés két természetes, ősi központjának céltudatos, áldozatkész elhatározással vállalni kell, mert közömbösség esetén az utca, a ponyva-irodalom termékei, a lélekrontó barátok és világnézetromboló felnőttek, a mozi és színház nem gyermeknek szánt darabjai könnyen kivehetik az irányítást, a nevelő hatalmat kezükből.

Az elmondottakból megállapíthatjuk tehát, hogy korunk uralkodó szelleme családtól és iskolától azt követeli, miszerint a magyar gyermek és ifjú nevelése a múlt megbízható hagyománykincse, az elődöktől örökölt kultúrártékek alapján, de a nemzet parancsoló szükségletei, kitzűzőtt céljai és komoly időtálló eszményei szerint történjék. A jelenben egy-

mást űző eszmék, célok és eszmények állandó küzdelme, sorsunkat, jövőnket érdeklő jelentősége azt bizonyítja, hogy sem a család, sem az iskola nem zárhatja el a gyermeket a nemzeti társadalom mindennapi életének az ő jövőjét is érintő legfontosabb kérdéseitől. Sőt egyenesen nemzeti érdek, hogy gondos, megfontolt vezetés mellett saját sorskérdéseit megismerje. Családnak és iskolának azonban erkölcsi kötelessége, hogy csak a történeti fejlődés irányába eső nemzeti célokat és eszményeket támogassa. Ezeknek legbiztosabb ismertető jelük, ha megvalósításukat már törvényes vagy társadalmi úton keletkezett intézmények is munkálják. A ködös, alaktalan, cseppfolyós jövődöntő tapogatózások, éretlen, irreális eszmék, a mult szilárd alapjaival nem törődő ábrándok sikamlós útját lelkiismeretes nevelőknek a gyermek és a nemzet jövője érdekében legcéltudatosabban kerülni kell. Ha a család és iskola nevelő szeleme nem az egészséges magyar jövő eszményeit melengeti és azokat nem a legnemesebb erkölcsi tisztaságban oltja az ifjúság lelkébe, akkor a nevelés két ősi központja nem lehet a felnőtt nemzeti társadalomnak szilárd alapon nyugvó előképe, *amely a jövődöntő magyar társadalom mindennapi életében is az ifjúkor önzetlen és érdektelen világában megismert igaz, jó és szép örök értékeinek érvényesüléséért küzd* és ez úton a közéleti tisztaságot mindenkor biztosítja. Család és iskola csakis egymást megértő és támogató közös erőfeszítéssel érheti el, hogy a kultúrértékek világában biztos ítélettel eligazodó, a haza javát, a nemzeti közösség céljait saját egyéni boldogsága érdekében áldozatkész munkával megvalósítani törekvő ifjúságot nevelhessen. *Ennek a korszerű nemzetnevelésnek legfőbb célja olyan egységes szellemű, művelt magyar középosztály megteremtése, amelynek tagjai egyéni céljaikat mindig a nemzet érdekein keresztül nézik és azon keresztül törekcsenek megvalósításukra is.*

Az önálló, öncélú magyar nemzetnevelés útját Trianon nyitotta meg. Adja a Gondviselés, hogy ez az út minél előbb minden irányban Nagy-Magyarország történeti határáig haladjon, annak szilárd alapját a magyar nemzet minden tagjának lelkében élő egységes nemzeti érzés- és gondolatvilágtól áthatott izzó hazaszeretet, erős nemzeti öntudat képezze és azon az úton a család és iskola szakadatlanul szállítsa a magyarság lelkébe mindazokat a kipróbált, megbízható szellemi, erkölcsi és anyagi értékeket, amelyek minden idők minden nemzetének fennmaradását, fejlődését, boldogságát, virágzását biztosították.

Dr. Madai Pál.

I.

Iskolánk létrejötte és bővülése.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnökségének, *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, elnök, *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár, helyettes elnök urak és az Igazgatótanács kezdeményezésére, már évek óta folytatott előkészítő munkájának eredményeképpen, *Dr. Szily Kálmán* vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr nagyhorderejű elgondolása alapján, valamint *Dr. Kőrösy László* vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos úr jóakarátú támogatásával alakult meg 1936. nyarán iskolánk, amelynek felállítását ezen előkészületek alapján *Dr. Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1936. szeptember 10-én kelt 36.565/1936. V. 1. ü. o. számú leiratával rendelte el.

Az iskola céljaira a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a Simonyi-út 12. szám alatt lévő Stégmüller-villát vette bérbe s alakította át *Paczó Márton* műszaki tanácsos úr tervei alapján.

Az első iskolai évet az 1936. szeptember hó 22-én tartott évnyitó ünnepséggel kezdtük meg.

Az iskola I. és V. osztállyal indult, mégpedig az I. az új középiskolai törvény alapján, mint gimnáziumi osztály, az V. mint reálgimnáziumi, amelyben a második modern nyelv a francia.

A második esztendőben, 1937—38-ban újból I. és V. osztályt nyitván, négy osztályunk volt: I., II., V. és VI., a harmadik esztendőben öt, I., II., III., VI. és VII., a negyedik évben hat, I.—IV., VII. és VIII., az ötödik esztendőben szintén hat, I.—V. és VIII., a hatodik évben ugyancsak hat: I.—VI.

Az 1942—43. iskolai évben a következő osztályaink lesznek: I., II., III., IV., V., VI. és VII.

II.

Iskolánk az 1941—42. tanévben.

1. Változás a felügyeleti hatóságban. 1941. augusztus hó 31-én kivált az Igazgatótanács tagjai közül *Dr. Mitrovics Gyula*, egyetemi ny. r. tanár, akitől Évkönyvünk elején vettünk búcsút.

2. A tanári testület személyi ügyei. A Kormányzó Ur Őfőméltósága 1941. június hó 30-án kelt legfelsőbb elhatározásával, a 71.253/1941. V. 1. sz. VKM. rendelettel *Dr. Jausz Béla* igazgatónak a tanügyi főtanácsos, áll. gimn. igazgatói címet, 1941. december hó 30-án kelt legfelsőbb elhatározásával, a 116.400/1942. V. 1. sz. VKM. rendelettel pedig *vitéz Fehérváry Dezső* áll. gyakorlógimn. tanárnak az áll. gimn. igazgatói címet adományozta. — A nm. VKM. 1941. december hó 30-án kelt 76.902/1941. V. 1. sz. rendeletével *Dr. Kiss Árpád* és *Dr. Lessi Viktor* áll. gimn. rendes tanárokat gyakorló gimnáziumi tanárokká, 1941. június hó 30-án kelt 70.773/1941. V. 1. sz. rendeletével *Dr. Simon László* áll. gimn. helyettes tanárt áll. gimn. rendes tanárrá, 1941. december hó 30-án kelt 182.879/1941. IX. 2. sz. rendeletével *Ráthonyi Lajos* áll. gimn. helyettes testnev. tanárt áll. gimn. rendes testnev. tanárrá nevezte ki, 1941. november hó 25-én kelt 76.566/1941. V. 1. sz. rendeletével pedig *Dr. Csinády Gerő* karcagi ref. gimn. rendes tanárt iskolánkhoz osztotta be szolgálatátételre.

Dr. Éber János áll. gyakorló gimnáziumi rendes tanárt ugyancsak a nm. VKM. 1942. február hó 6-án kelt 76.665/1941. VI. 1. sz. rendeletével a budapesti áll. gyakorló jellegű Madách Imre gimnáziumhoz helyezte át egészségi okokkal támogatott saját kérelmére.

Fiatal és a kezdet különleges nehézségeivel küzdő iskolánk második esztendejében került közénk s négy és fél esztendőt töltött itt becsületes munkában. Azt a kitűnő szaktudást, amely tehetségének és buzgalmának gyümölcse, azt a mély műveltséget, amely csak a valóban érzelmi életet élő emberben fejlődhetik valódi kultúrává, bőven kamatoztatta iskolánk javára: a kartársak épülésére és ösztönzésére, tanítványai és a tanárjelöltek okulására.

Fájlaljuk távozását, de meg kellett hajolnunk távozását kérő okai előtt és itt, e helyen is őszinte kartársi és baráti szeretettel búcsúunk tőle, Isten áldását kérve további munkájára.

A természetrajz-szakos tanszék helyettesítésével *Dr. Csinády Gerő* ide történt beosztásáig a nm. VKM. továbbra is *Dr. Satori József* egyet. szakelődöt bízta meg, aki így 1941. márc. 3-tól 1941. december hó 9-ig tanította iskolánkban a természetrajzot. Fogadja buzgó fáradozásáért és lelkes munkájáért ezúttal is intézetünk őszinte köszönetét. — *Dr. Éber János* tanszékének óráit hűsvétig *Dr. Kovács Máté* és *Dr. Lessi Viktor*

helyettesítették, ápr. 14-től pedig *P. Balogh Sándor* és *Bodnár Imre* áll. gimn. h. tanárok (az utóbbi 1942. május hó 2-ig).

Az énekórák ellátására a nm. VKM. *Horváth Károly* debreceni ref. leánygimn. r. tanár, tanulmányi felügyelőt alkalmazta. — A róm. katolikus hittant *Hutai Ferenc* róm. kat. hittanár, szentszéki bíró, a református hittant *Dr. Módis László* ref. hitoktató, az evangélikus hittant pedig *Dr. Pass László* ev. tb. esperes tanította. A református és evangélikus vallásórák a délelőtti tanrend keretében voltak elhelyezhetők, a róm. kat. hittanórákat azonban a hittanár úr nagy elfoglaltsága miatt 2 órára összevonva délutánra kellett tenni, de ezek is az iskolában tartattak. — A tanári testület tagjai a nm. VKM. rendeletére a következő megbízásokat teljesítették: *Dr. Jausz Béla* igazgató 1942. június hó 19—22-ig a beszercei evang. gimnázium érettségi és átmenetileg engedélyezett tanítóképesítő szóbeli vizsgálatán volt kormányképviselő, *Dr. Madai Pál* 1942. június 17—20-ig a mezőtúri áll. leánygimnázium szóbeli érettségi vizsgálatán elnökölt és a mezőtúri ref. gimnázium szóbeli érettségi vizsgálatán volt kormányképviselő. Ugyancsak kormányképviselő volt *Dr. Tóth Lajos* 1942. június hó 8-tól 12-ig a hajdúböszörményi, *Barra György* pedig 1942. június hó 22-től 25-ig a kisújszállási ref. gimnázium szóbeli érettségi vizsgálatán.

3. Tanárok tanulmányi útjai. *Dr. Némedi Lajos* a Deutsche Akademie ösztöndíjával 1941. augusztus hó 14-től szeptember hó 15-ig részt vett a Deutsche Akademie által Münchenben német szakos tanárok részére rendezett nyári továbbképző tanfolyamon. *Dr. Lessi Viktor* 1942. március hó 26-án a Budapesti Középiskolai Tanárképzőintézet gyakorló gimnáziumában végzett óralátogatásokat. *Dr. Tóth Lajos* miniszteri ösztöndíjjal vett részt a budapesti Tanárképzőintézet által mennyiségtan szakos tanárok részére rendezett, 1942. június hó 22-én kezdődő továbbképző tanfolyamon.

4. Hivatalos látogatások, vendégeink. Állandó figyelemmel kísérték munkánkat, bölcs és körültekintő tanácsaikkal a leghathatósabban támogattak gyakori látogatásaik alkalmával *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnöke és *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnökhelyettese. Az igazgatótanács tagjai és az egyetem bölcsészeti karának professzorai közül is többen jelentek meg a bemutató és próbatanításokon. — Gyakran keresték fel iskolánkat és érdeklődtek az iskolánkban folyó munka iránt helybeli és környékbeli kartársaink is, névszerint a következők: *Dr. Balogh Béla* egyetemi m. tanár, (debreceni Tanárképzőintézet), *Benkő Gyula* (mezőtúri ref. gimn.), *Csermák Emil* (szolnoki áll. Versegly gimn.), *Csiky Gyula* (nagyváradai áll. Szt. László gimn.), *Domonkos Sándor* (szolnoki áll. Versegly gimn.), *Király Róbert* és *É. Kiss Sándor* (hajdúböszörményi ref. gimn.), *Kováts József* (jászapáti kir. kat. gimn. igazgatója), *Dr. Kun Sándor* (debreceni ref. gimn. igazgatója), *Dr. O. Nagy Gábor* és *Nagy Gábor* (debreceni gimn.), *Sárközy Aladár* (mezőtúri ref. gimn.), *Dr. Simon Lászlóné* (egyetemi földrajzi intézet), *Szász Károly* (kisújszállási ref. gimn.), *Török Tibor* (debr. ref. tanítóképzőintézeti igazgató), *Dr. Varga László* (egyet. m. tanár, debreceni Tanárképzőintézet). — Gyakran üdvözölhettük az igen tisztelt szülőket is ünnepélyeinken és szülői értekezleteinken.

5. Az 1941—42. iskolai év tanulmányi tekintetben. A beírásokat 1941. június hó 26-án és 27-én, a pótbeírásokat szeptember hó 5-én és 6-án végeztük el, s a tanévet tulajdonképpen a szeptember hó 3-án megtartott évnnyitó tanári értekezlettel kezdtük meg. Ugyanazon a napon tartottuk a VIII. osztály javító vizsgálatait, szeptember hó 4-én pedig a többi osztályok javító vizsgálatait és egy különbözeti vizsgát. Szeptember hó 4., 5. és 6-án folyt le a szeptemberi érettségi vizsgálatok írásbeli, szeptember hó 9-én a szóbeli része. — Szeptember hó 9-én tartottuk meg az évnnyitó ünnepséget. Reggel 9 órakor a róm. kat. vallású tanulók tanári vezetéssel a Szent Anna-utcai templomban voltak *Veni Sancten*, ahol *Hutai Ferenc* szentszéki bíró mondta a misét, a református és evangélikus vallású tanulók pedig ugyancsak tanári vezetéssel a Kistemplomba mentek, ahol *Dr. Módis László* ref. hitoktató tartott évnnyitó istentiszteletet. (Az ev. vallású tanulók előző vasárnap saját templomukban is voltak.) D. e. 11 órakor az intézet udvarán az igazgató évnnyitó beszéde és az iskolai rendszabályok ismertetése után a nemzeti zászló előtt tisztelgett az ifjúság. — 1941. december hó 10-én folyt le a decemberi javító érettségi vizsgálat. — Egész évi munkánk úgyszólván teljes zavartalansággal folyt le, eltekintve attól a 7 napos szünettől, amelyet a Tanárképzőintézet elnöksége rendelt el az 1942. január hó 26-tól 28-ig és 1942. február hó 4-től 7-ig terjedő időre a rendkívüli hideg miatt. Órarend-változtatásokat ugyan kellett az év folyamán néhányszor eszközölnünk, főleg a II. félévben *Dr. Éber János* tanszékének megürültével, de ezek nem voltak jelentősek. Belkörü helyettesítésre is ekkor volt legfőképpen szükség, mert a nevezett tanszéket 1942. február hó 14-től húsvétig *Dr. Kováts Máté* és *Dr. Lessi Viktor* látták el; az év végén pedig a rajztanárt helyettesítette a kar 5 hétig tartó betegszabadsága idején. — Az utolsó tanítási nap 1941. június hó 13-án volt. — Június 15., 16. és 17-én tartottuk meg az évvégi összefoglalásokat, június hó 17-én a testnevelési bemutatót, június hó 24-én az évzáró tanári értekezletet és június hó 25-én az évzáró ünnepélyt. E napon a tanulók istentiszteletre mentek, és pedig a római katolikus tanulók a Szent László Collégium kápolnájába *Te Deumra*, ahol *Hutai Ferenc* szentszéki bíró celebrálta a szentmisét, a református és evangélikus tanulóknak pedig *Dr. Módis László* református hitoktató tartott istentiszteletet az egyetemi templomban. Utána 10 órakor volt az évzáró ünnepély, amelynek műsorát a Nemzeti Hísekegy, az igazgató évzáró beszéde és a Himnusz alkotta.

6. A tanulók száma. Beiratkozott a júniusi rendes és a szeptemberi pótbeírások alkalmával az I. osztályba 30, a II. osztályba 32, a III. osztályba 26, a IV. osztályba 26, az V. osztályba 20, a VI. osztályba 11. — összesen 145 tanuló. Évközben iratkozott be a III. osztályba 1 tanuló. Az összes beírt tanuló száma tehát 146 volt. Évközben kimaradt az I. osztályból 1, a II. osztályból 1, a III. osztályból 2, összesen 4 tanuló, egy tanuló pedig a IV. o.-ból betegség miatt magántanulóvá lett és az év végén magánvizsgálatot tett. Osztályoztatott az év végén 141 nyilvános és 1 mántanuló, összesen 142 tanuló.

7. Valláserkölcsi nevelés. Az 1935 : VI. törvénycikk végrehajtási utasítása hangsúlyozza, hogy a valláserkölcsi nevelésnek egészen át kell hatnia az iskola életét. A tanári testület valamennyi tagja nemcsak az utasítások rendelkezésére, de egyéni meggyőződése szerint is minden alkalmat megragadott arra, hogy a valláserkölcsi érzést a tanulóknak fej-

lessze. A tanári kar a keresztény vallásfelekezetekhez való tartozás tekintetében vegyes összetételű, éppenúgy, mint növendékei is. De ahogy a tanárok körében — bár mindenikük öntudatosan éli a maga vallási életét — a felekezeti harmónia tökéletes, ugyanez a tapasztalatunk növendékeinknél is: felekezeti béke, megértés és szeretet uralkodik közöttük. Ezért örömmel állapítjuk meg, hogy tanulóink valláserkölcsi érzése és magaviselete ez iskolai év folyamán is kedvező színben mutatkozott meg, és ez megadja annak a reményét, hogy a következő tanulónemzedékek is a mostani gárdához hasonulnak. — Az iskolai vallásoktatás eredménye örvendetes. — A tanévet mindhárom vallású tanulók istentisztelettel kezdték meg, ugyanúgy fejezték be. Évközben vásár- és ünnepnapokon a római katolikus tanulók kis létszámuk miatt a felsőkereskedelmi fiúiskola római katolikus tanulóival együttesen vonultak a plébánia-templomba szentmise hallgatásra. Intézetünk részéről a felügyeletet részben tanárok, részben gyakorló tanárjelöltek gyakorolták. — A reformátusok is istentiszteletekre ugyancsak tanári és gyakorló felügyelettel jártak. A reformáció emlékünnepét is megülték. — Az evangélikus tanulók hittanárunk felügyeletével az ev. templomba jártak istentiszteletre. — Március hó 26—27. napjain a római katolikus tanulók számára lelkigyakorlatok, a református tanulók számára ugyanakkor csendes napok tartottak. — Az evangélikus tanulók számára március 21-én tartotta *Dr. Pass László* ev. lelkész a csendesnapi áhítatot. — A római katolikus tanulók az év folyamán többször járultak a gyónás és áldozás szentségéhez. A felsősztályosok a középiskolai kongregáció tagjai és annak ülésén rendszeresen résztvettek. — A református tanulók egész év folyamán résztvettek Biblia-körökön és a *Soli Deo Gloria Szövetség* munkájában. Vallásos lapokat járattak, úrvacsorát vettek. Konfirmációi vizsgájukon *Biky Gábor* ref. polg. isk. vallás tanár és *Koncz Sándor* ny. dohánybevéltási főfelügyelő, presbiter elnökölt. A református hittanórákat 1942. jan. 23-án *dr. Farkas Pál* vallásoktatási bizottsági elnök, ápr. 21-én pedig *vitéz Ury Ferenc* egyházmegyei tanácsbíró látogatta meg. Az I—VI. osztály évvégi összefoglalóján *dr. Farkas Ignác* vallás tanár és *dr. Erdős József* ügyvéd, presbiter volt az elnök. — Az evangélikus tanulók hittani összefoglalóján ez évben *Balczó András* elnökölt.

Megemlítjük még, hogy december 20-án, mielőtt ifjúságunk szétszözlött a karácsonyi szünetre, az I. osztály tanulói felekezeti különbség nélkül egy dunántúli betlehemes játékot mutattak be őszinte és áhítatos beleéléssel az intézet tanári kara és összes növendékei előtt. Az előadást *dr. Éber János* tanár rendezte. Az énekeket *Horváth Károly* énektanár tanította be.

8. Hazafias nevelés, iskolai ünnepélyek és megemlékezések. A határainkon kívül és belül drámai gyorsasággal pergő, valóban új világot alakító események, a minden egyénen sorozatosan átrezdülő feszültségek és megnyugvást hozó feloldódások az iskolai élet munkáját sem hagyják meg a maga zavartalan békéjében. Az ilyen korszak, mely önmagában is súlyos tanulságokat nyújt mindenki számára, különösen alkalmas arra, hogy az ifjúság táguló lelke előtt kézzelfogható valósággá legyen sok olyan tény, amit máskor csak nehézkes tanulmányok eredményeként szűrhet le magának.

A hazafias nevelés, melynek célja a magyar nemzeti gondolat, közös magyar szellemiség, egységes célokat maga előtt látó nemzettest és lélek kialakítása, mely társadalmi osztályokon, felekezeten, széthúzó részérdekeken felül mindent a közös haza fennmaradásának és boldogulásának rendel alá, ma természetes követelménye a jelen zajló életének, de természetes vágya a magyar ifjúságnak is. A mai ifjúság tenni akar, termékeny, munkára készül fel, be óhajt illeszkedni abba a közösségbe, amelyben felnőtt és a megfelelő ember akar lenni a neki megfelelő helyen.

Mindez nem azt jelenti, hogy az iskola figyelmen kívül hagyja a rendelkezésre álló lehetőségek és alkalmak sorát, hogy nem követ el mindent iskolai hagyományok teremtése, a nemzeti szellem ápolása, de főként a jelen és a következő nemzedékekre háruló nagy feladatok tudatos meglátása, célul való kitűzése érdekében. Alkalom nyílik erre minden tárgy tanítása közben, a közös kérdések közös megtárgyalásában, de iskolai és nyilvános ünnepélyek látogatása alkalmával is.

Évkönyvünknek ez a fejezete csak az iskolai ünnepélyek és megemlékezések felsorolására ad módot. Ilyen irányú munkánkat a fenti szempontok vezették: őszinte, mesterkéeltségnélküli bensőségességre törekedtünk. A szülőket több alkalommal meghívtuk iskolánkba. Nagyobb nyilvános ünnepély rendezését azonban — a kis tanulólétszám, főként a felsőbb osztályok hiánya miatt — nem kíséreltük meg. Megemlékezéseink és ünnepélyeink a következők voltak:

Évnyitó ünnepélyünket szeptember 19-én tartottuk.

Szeptember 20-án megemlékeztünk az osztályokban gróf Széchenyi Istvánról születése 150. évfordulója alkalmából.

Október 6-án az ifjúság kegyeletes ünnepélyel áldozott az aradi 13 vértanu és minden magyar vértanu emlékének. Ünnepi beszédet mondott Dr. Simon László tanár, szavalt K. Nagy József II. o., Dudás László IV. o. és Hankiss Elemér IV. o. tanuló. Énekelt a II. osztály énekkara.

Október 18-án megemlékeztünk a finn-ugor rokonságról.

Október 30-án a takarékoság egyéni és nemzeti jelentőségére mutattunk rá osztályonként egy-egy tanítási óra keretében.

November 10-én az önképzőkör Széchenyi István gróf emlékének ünnepi ülést szentelt.

December 11-e a limanovai csata emlékének napja volt.

Március 15-e az egész magyarság ünnepe. Iskolánk is kivette belőle részét. Március 14-én tartottuk az egész tanári kar, a tanárjelöltek és a tanulóifjúság részvételével márc. 15-i ünnepélyünket a következő műsorral: 1. Petőfi Nemzeti dal-át szavalta Botos Barna V. o. t. 2. A III. o. katonadalokat énekelt két szólamra. 3. Szigethy: Március 15-én c. versét szavalta Halmos György IV. o. t. 4. Ünnepi beszédet mondott Hankiss János VI. o. t. 5. Az I. és II. osztály három katonadalt énekelt két szólamra. 6. Gyóni: Ének a gránicon c. versét szavalta Károlyi György II. o. t. 7. Közének: Himnusz.

Május 7-én az osztályfőnökök megemlékeztek az anyák napjáról.

Május 30-án tartottuk meg a madarak és fák napját iskolai kirándulás keretében. A kirándulás folyamán Dr. Csinády Gerő tanár rendezésében ünnepély volt, melyről Évkönyvünk 13. pontjában részletesen is beszámolunk.

Május 31-én, a hősök emléknapján ünnepi lélekkel vonultunk ki összes tanulóinkkal a Stadionba, a Debrecen várostól rendezett nagyszabású ünnepségre.

Június 2-án a magyar könyv szeretetére buzdítottuk az ifjúságot.

Június 4-én, a gyászos trianoni béke aláírásának évfordulóján az intézetre kitűztük a gyászlobogót, de külön is emlékeztettük e nap jelentőségére ifjúságunkat, melynek minden egyes tagja már Trianon után született.

Június 25-én volt évzáró ünnepélyünk, melynek során az igazgató vázolta az iskolai év történetét.

9. Szülői értekezletek. Kezdetől fogva közvetlen összeköttetésre törekedtünk a szülőkkel. Ez részben fogadó órák, részben a szülői értekezletek útján történt. A fogadó órák időpontját úgy sikerült az idén is megállapítanunk, hogy nemcsak intézetünk rendes tanárainak, hanem óraadó kartársainknak és a hitoktató uraknak fogadóóráját is egy napra, keddre tudtuk összetömöríteni. Ez mindenesetre nagy könnyebbséget jelentett a szülők számára. — A fogadó órák hasznos megbeszélések alkalmát nyújtották. A szülők szívesen és gyakran kerestek fel bennünket, és így tanulóinknak iskolánkívüli életkörülményeiről a tanárok értékes, a nevelésben felhasználható adatokat szereztek, másrésről a szülők értesültek gyermekeik oly szokásairól, melyek gondos figyelmüket elkerülték. Így aztán a fogadó órák közvetlen és barátságos hangú megbeszélései nemcsak elméleti, de nem egy esetben valóban gyakorlati eredményekkel jártak. — A szülői értekezletek teljes, sőt egyenesen meglepő érdeklődéssel folytak le. Az év folyamán két szülői értekezletet tartottunk. Ezek közül az elsőt, 1941. december hó 10-én *Dr. Simon László* adott elő „A nevelő eszmények és a szülői ház“ címmel. Az igazgató zárószavakat mondott. A második szülői értekezleten *Dr. Madai Pál* c. gimn. igazgató tartott előadást „Nemzetnevelés a családban és az iskolában“ címmel. *Dr. Jausz Béla* igazgató zárószavaival végződött ez a szülői értekezlet is.

A szülői értekezleteket ebben az esztendőben sem tudtuk intézetünkben megtartani, mivel megfelelő nagyságú terem nem áll rendelkezésünkre. Így a Központi Egyetem XI. sz. tantermét voltunk kénytelenek erre a célra elkérni, amelyet *Dr. Milleker Rezső* egyet. ny. r. tanár úr, a bölcsészettudományi kar e. i. dékánja készséggel bocsátott rendelkezésünkre. Fogadjon e lekötelező szívességéért iskolánk háláját.

10. A tanulók egészségi állapota. Egészséges tantermek, egészséges környezetben. Ez a jellemzője ideiglenes iskolánknak. A nagyerdei villanegyed legszebb, lelegevősebb útján sikerült berendezni ideiglenes otthonunkat, amíg a vallás- és közoktatásügyi kormányzat nem dönt a végleges iskolaépület felépítése ügyében. Mostani iskolaépületünk már helyénél fogva is biztosítja tanulóink számára minden időszakban a friss, egészséges levegőt. Az országos híró kertvárosrész virágos és falombos környezetébe az ifjúság eleven életét, vidám kedvét hozta iskolánk. Amilyen egészséges iskolánk helye, éppolyan tiszták, levegősek, jól fűthetők tantermeink is. — A szülők gondosságán kívül bizonyára a fentemlített tényezők is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy jelentéktelenebb eseteken kívül alig volt súlyosabb természetű megbetegedés. — Iskolaorvosunk ebben az esztendőben sem volt.

11. A nyelvvédő mozgalom iskolánk ifjúsága körében feltűnően nagy érdeklődésre talált. A tanulók a magyar nyelvi órák keretében és a Magyar Nyelvvédő Könyv alapján a szükséges útbaigazításokat évek óta megkapják, úgyhogy a nyelvtisztítás szempontjai tudatosulnak bennük. Kísérletképpen két osztályunkban tanárok és tanulók közös vállalkozásával versengést is indítottunk a legtisztább magyar beszéd elérésére. A tanulók két megbízottja feljegyezte az órákon, a szünetekben stb. hallott idegen szavakat és nemcsak azt állapítottuk meg, hogy kik ügyeltek legjobban a beszédjük tiszta magyarságára, hanem a telepítési akció javára minden idegen szóért 2 fillért be is fizettünk. A most bevégződött iskolai évtől kezdve főként az önképzőköri munka során kapott helyet a nyelvédelem. A tanulóknak annyira vérükké vált nyelvünk ügye, hogy a mozgalom sikere teljes mértékben biztosítottak érzékelik.

12. A természetrajz tanításában nagy gondot fordítottunk a szemléltetésre, amiben nagy segítségünkre volt a Debreceni Középiskolai Növénykert is, mind növények és növényrészek szolgáltatásával, mind a helyszínen való bemutatásokkal. A földrajz és természetrajz keretében igen sok filmet vetítettek le a szaktanárok; mindezek a legtökéletesebben megfelelnek rendeltetésüknek.

13. Állat- és növényvédelem. Iskolánk elhelyezése ideiglenes lévén, a faültetés nem volt megvalósítható; azonban mindent elkövettünk, hogy tanulóinkat az állatok védelmére, a növények szeretetére neveljük. A madarak és fák napját 1941. május hó 30-án ültük meg. Ez alkalommal az I—VI. osztály tanulói tanári vezetéssel kora reggel a Nagyerdőbe vonultak ki, ahol a tanulók a délelőttöt természetmegfigyeléssel és test-edző játékokkal töltötték. Az ünnepélyt *Dr. Csinády Gerő* tanár rendezésében tartottuk meg a következő műsossal: 1. Népdalok. 2. Petőfi: A virágok c. költeményét szavalta Salánki János II. o. tanuló. 3. A madárvédelem jelentőségéről szólott Tompa Andor V. o. tanuló. 4. A veréb c. versét szavalta Makai Sándor II. o. tanuló. 5. Népdalok. 6. Kozma Andor: Erdőirtás c. költeményét szavalta Erdei Tibor II. o. tanuló. 7. Záró szavakat mondott *Dr. Csinády Gerő* tanár.

14. Filmoktatás. Különösen a reáliák tanításában vezető tanáraink hathatós segédeszközként használták a VKM. oktatófilm-kirendeltségének kitűnő filmanyagát is. A természetrajzi órákon 57, a földrajzi oktatás keretében 42, a természettani órákon 6, a vegytani órákon 6 és a történelem órákon 2, összesen 113 film került vetítésre. — Szükségesnek tartjuk rámutatni, hogy az oktatófilm-kirendeltség a legnagyobb előzékenységgel és pontossággal teljesített minden ez ügykörbe vágó szolgálatot.

15. Diák-levelezés. Iskolánk tanulói a múlt évek folyamán felvett érintkezést a német diákokkal ez évben is folytatták. Levelezést a III.—VI. osztály tanulói ebben az évben is kezdtek, a külfölddel folyó postai és egyéb szállítási nehézségek miatt azonban az ez irányban megtett lépések nem mindig voltak eredményesek. Sok tanuló a levelezési központ közbejárása ellenére sem kapta meg a kért levelezőtársát. Levelezést a IV. és VI. osztályból jelenleg 10 tanuló folytat.

16. Testnevelés. Minthogy intézetünknek tornaterme nincsen, ebben az évben is a nm. VKM. engedélyével a Debreceni Torna Egyesülettel kötöttünk egyezséget.

A tornatermet azonban nem tudtuk egyáltalában használni, mert a mult nyáron elkezdett átalakítási munkálatok azóta sem nyertek befejezést. Így aztán ősszel mindaddig, amíg csak lehetséges volt, a szabadban tartottuk a tornaórákat, majd az osztálytermekben próbálkoztunk, mivel az Egyetem tornacsarnokát sem kaphattuk meg, annak másirányú igénybevétele miatt. 1942. január hó 19-étől kezdve sikerült csak valamennyire elfogadható helyzetbe hozni testnevelésünk ügyét, mert akkora használható állapotba került a DTE vívóterme. Így aztán ott tartottuk meg tornaóráinkat, a jóidő beálltával pedig a DTE-pályára vonultak ki testnevelési órára a tanulók. Ez az oka annak, hogy az idén testnevelési bemutatónkat nem tarthattuk meg nagyobb nyilvánosság előtt, hanem az intézet udvarán a tanári kar előtt folyt le a „tornavizsga“. Reméljük, hogy a következő esztendőre elkészül a DTE tornacsarnoka, amely megújult állapotában kifogástalan alkalmat fog nyújtani testnevelésünk számára.

Testnevelésünk dolgáról szólván, nem mulaszthatjuk el, hogy fájdalommal ne emlékezzünk

Dr. BOHN FERENC

tanügyi főtanácsos úr váratlan és korai elhunytáról, aki mint a VKM. testnevelési ügyosztályának egyik vezető tisztviselője, mindig különös szeretettel karolta fel fiatal iskolánk testnevelési ügyeit. Emlékét kegyelettel őrizzük.

17. Adományok, jutalmak. *Debrecen sz. kir. város* szociális ügyosztálya január hóban 32 P-t adományozott szegény tanulók segélyezésére. Ebből az összegből Kaplonyi Miklós V. o. tanuló 12 P-t, Tóth Lajos II. o. és Sági Mihály I. o. tanuló 10—10 P-t kapott. Június hóban a szociális ügyosztály újból adományozott 54 P-t, amely összegből Lengyel Zoltán V. o. és Karikó Sándor IV. o. tanuló 15—15 P-t, Makai Sándor II. o. és Sági Mihály I. o. tanuló 12—12 P-t kapott. — *Dr. Bertók Lajos* könyvkereskedő 14 db, a *Csáthy Rt.* könyvkereskedő cég 8 db, a *Szent Istvan Társulat* debreceni fiókja 3 db jutalomkönyvet ajándékozott az iskolának. 1941. júniusában az *Önképzőkör* jutalomkönyvekre adományozott 6 P-t és 1 db könyvet. Jutalomkönyvet a következő tanulók kaptak: I. o.: Afonyi Gyula, Keömley Gábor, Koós Sándor, Sági Mihály, Szécsy Tamás, Vásáry András. — II. o.: Károlyi György, Makai Sándor, K. Nagy József, Salánki János. — III. o.: Ary László, Boczkó Miklós, Fazakas Sándor, Gulyás László, Lakatos István, Salánki László. — IV. o.: Dudás László, Hajdú László, Hankiss Elemér, Szondy István, — V. o.: Zsáry Árpád, Tompa Andor, — VI. o.: Hankiss János, Szanyi Gyula és Sztanó Lajos.

A tanulók szociális érzékének fejlesztése céljából az idén is résztvettünk jótékonyági akcióban. Karácsonykor szegény elemi iskolai tanulók számára történt egy kisebb gyűjtés.

A tanári könyvtár részére ajándékoztak: VKM. 62 db 470.20 P, *Dr. Pap Károly* 26 db, 150.14 P, *özv. dr. Huss Richárdné* 22 db, 137 P, *Dr. Madai Pál* 1 db 5 P, *Dr. Kovács Máté* 1 db 10 P, *Dr. Némedi Lajos* 1 db 4 P, *Dr. Ósz Béla* 1 db 1 P, *Dr. Bakos József* 1 db 2 P, Magyar

Könyvbarátok 4 db 17.20 P, Budapesti Tudományegyetem Bölcsészeti Kara 2 db 2 P, Déri Múzeum 1 db 1.50 P, Kat. középisk. Főigazg. cserepéldány 1 db 3 P, Tisza István-Tudományegyetem 1 db 5 P, Nyári Egyetem 1 db 1.50 P, Budapesti Tanárképzőintézet 1 db 1.50 P, Pannonhalmi főiskola 1 db 5 P, Debreceni Szemle 1 db 16 P értékben. — Az ifjúsági könyvtárból a tanári könyvtárba átvétetett 157 db 398.17 P értékben a VKM. 54.021/1941. V. 1. sz. rendelete értelmében.

A természetrajzi szertárnak ajándékoztak: Önképzőkör 1 db gummibélyegző 3 P, 3 db üveg 2.60 P, 1 db üvegfedelű doboz 4.40 P, 1 db csontváztagaró 6.75 P, 2 db könyv 15.50 P; Dr. Szondy György 1 db feszítődeszka 6 P; Szabó Szabolcs IV. o. tanuló 1 db havasiszajkó kitömve 6 P értékben.

A cserkészcsapat nyári táborozására adakoztak: a Magyar Cserkészszövetség 100 P-t, ezenkívül Sándor László IV. o. tanulónak 25 P-t, a Tisza István Tudományegyetem rektora: Dr. Kállay Kálmán egyetemi ny. r. tanár 80 P-t és a TÉBE 50 pengőt.

III.

Iskolánk felügyeleti hatóságai.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának fenntartója a magyar állam, s az iskola közvetlenül a M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterium fennhatósága alatt áll.

Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. miniszter: *Dr. Hóman Bálint*.
Államtitkárok: *Dr. Szily Kálmán* és *fáji Fáy István*. A középiskolák csoportfőnöke: *Dr. Kósa Kálmán* miniszteri osztályfőnök. A középiskolai ügyosztály főnöke: *Dr. K. Kováts Gyula*, miniszteri osztályfőnök.

Közvetlen felettes hatóságunk *Dr. Pap Károly*, egyetemi ny. r. tanár, a Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnöke; — elnökhelyettes: *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár, az igazgatótanács tagja.

A Tanárképzőintézet igazgatótanácsának tagjai: *Dr. Bodnár János*, egyetemi ny. r. tanár, *Dr. Hankiss János*, egyetemi ny. r. tanár, *Kiss József*, tanker. kir. főigazgató, *vitéz Dr. Mészáros Ede*, egyet. ny. r. tanár, *Dr. Milleker Rezső*, egyetemi ny. r. tanár.

IV.

A tanári testület névjegyzéke és iskolai munkaköre.

1. Rendes tanárok.

Sorszám	A tanár neve és lakása	Alkalm. minősége	Képesítése	Szolgálati éveinek száma		Mely tárgyakat, mely osztályokban, heti hány órában tanított	Heti órái száma	Jegyzet
				összes	ezen intézetnél			
1.	Dr. Jausz Béla Kossuth-utca 7.	gyak. g. igazgató	magy. német.	23	6			Ped. teoretikum vezetője
2.	Zágoni Barra György Egymalom-utca 4.	gyak. g. tanár	meny.-tan	14	5	menyiségten II. 5. menyiségten III. 3. természetten III. 2. menyiségten V. 3.	13	A tanári könyvtár és a geom. szertár őre
3.	Bars László Pápay József-u. 10.	gyak. g. tanár	rajz	15	4 1/2	rajz I. 2. szépirás I. 1. rajz II. 2. rajz III. 2. rajz IV. 2. gyorsírás IV. 2. rend. rajz V-VI. 2.	13	A rajzsztár őre
4.	Dr. Csinády Gerő Besze János-u. 12.	beosztott r. tanár	földrajz	16	1	természetrajz I. 2. természetrajz II. 2. természetrajz IV. 3. természetrajz V. 5. egészségten IV. 1.	13	Az V. o. főnöke. A természetrajzi szertár őre
5.	Dr. Éber János Baltazar Dezső-u. 9.	gyak. g. tanár	magy. latin	19	5	magyar I. 5. magyar III. 4. magyar V. 3.	12	1942 II. 14-én áthelyeztetett
6.	vitéz Fehérváry Dezső c. igazgató Csapó-utca 59.	gyak. g. tanár	magyar latin	15	6	latin II. 5. latin IV. 4. latin VI. 4.	13	Dijkezelő
7.	Dr. Kiss Árpád Weszprémy-u. 8.	gyak. g. tanár	német francia	10	3	német V. 4. német VI. 3. francia VI. 4.	11	A VI. o. főnöke. A tanári könyvtár őre
8.	Dr. Kovács Máté Ember Pál-u. 10.	gyak. g. tanár	magy. francia	10	4 1/2	magyar II. 5. magyar IV. 3. magyar VI. 3.	11	A IV. o. főnöke Az ifj. könyvtár őre. Az önképzőkör vezetője
9.	Dr. Lessi Viktor Garay-utca 18.	gyak. g. tanár	magy. latin	10	3	latin I. 5. latin III. 4. latin V. 4.	13	A III. o. főnöke. A Segítő Egy. vezetője
10.	Dr. Madai Pál c. igazgató Sinai Miklós-u. 5/b.	gyak. g. tanár	történelem földrajz	34	6	történelem III. 3. történelem V. 3. történelem VI. 3.	9	Helyettes igazgató. A történelmi és földrajzi szertár őre
11.	Dr. Némédi Lajos Batthányi-u. 17. I.	beosztott r. tanár	német francia	3	3	német IV. 4. német V. 3. francia V. 4.	11	Ügyviteli segédkező
12.	Ráthonyi Lajos Izsó-utca 3.	r. tanár	testnevelés	4	4	testnevelés I. 3. testnevelés II. 3. testnevelés III. 3. testnevelés IV. 3. testnevelés V. 3. testnevelés VI. 3.	18	A Sportkör elnöke
13.	Dr. Simon László Komlóssy-u. 56.	beosztott r. tanár	történelem földrajz	3	2	földrajz I. 3. földrajz II. 4. földrajz III. 2. történelem IV. 3. gazdaságtan VI. 2.	14	A II. o. főnöke. Ért. jegyző. A cserkészcsapat és diákaptár vezetője
14.	Dr. Tóth Lajos egyet. magántanár Kigyó-u. 33.	gyak. g. tanár	meny.-tan term.-tan	18	4	menyiségten I. 4. menyiségten IV. 3. menyiségten VI. 3. oszt. főnöki óra I. 1.	11	Az I. o. főnöke. A természettani szertár őre. Szállásfelügyelő.

2. Óraadók :

P. Balogh Sándor, áll. gimn. h. tanár; tanította a magyart az I. osztályban 1942. május hó 2-től az év végéig heti 5 órában, a III. és V. osztályban 1942. április hó 14-től az év végéig heti 4, illetve 3, összesen 7 órában.

Bodnár Imre, áll. gimn. h. tanár; tanította a magyart az I. osztályban 1942. április hó 13-tól 30-ig heti 5 órában.

Horváth Károly, református leánygimn. r. tanár, középiskolai tanulmányi felügyelő; tanította az éneket az I. osztályban, heti 2, a II. osztályban heti 2, a III. osztályban heti 1, összesen heti 5 órában.

Dr. Satori József, egyet. tanársegéd, okl. középisk. tanár, helyettesített a természetrajz-szakos tanszéken a tanév elejétől 1941. december hó 9-ig; tanította a természetrajzot az I. osztályban heti 2, a II. osztályban heti 2, a IV. osztályban heti 3, az V. osztályban heti 5 és az egészségtant a IV. osztályban heti 1, összesen heti 13 órában.

3. Hitoktatók :

Hutai Ferenc r. kat. hittanár, szentszéki bíró tanította a r. kat. hittant az I—IV. osztályban és az V. osztályban 1—1, összesen heti 2 órában.

Dr. Módis László, református hitoktató; tanította a református hittant az I—VI. osztályokban heti 2—2, összesen heti 12 órában.

Dr. Pass László, ev. esperes, tanította az ev. hittant a II.—III., IV. és V. osztályban heti 1—1, összesen 3 órában.

4. Iskolaorvos :

Iskolaorvos nem volt.

5. Altisztek :

Fodor István, II. o. altiszt, Dávid Miklós, kiségitő szolga, Mikulás Györgyné, napszámos takarítónő.

V.

A tanárok iskolán kívüli, irodalmi, társadalmi munkássága.

Dr. Jausz Béla: Emléklapos tart. tüzérszázados. Katonai kitüntetései: ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz kat. érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, magyar bronz érdemérem a hadi ékítm. kardos III. o. katonai érdemkereszt kisebbített másával, II. o. ezüst vitézségi érem kétszer, Károly csapatkereszt, magyar hadi érdemérem, erdélyi emlékérem. — A Debreceni T. E. tb. elnöke, az Országos Középiskolai Tanáregyesület Debreceni Körének alelnöke, a Magyar—Észt Társaság választmányi tagja, a Budapesti Philológiai Társaság, az Eötvös Collegium Volt Tagjai Szövetségének és a Collegium Hungaricum Szövetség tagja, ev. presbiter. — Tanárképzőintézeti előadásokat tartott mindkét félévben „Német stílusgyakorlatok“ címmel az I.—II. éves, „Irodalomtörténeti szakolvasmány“ címmel a III., IV. éves németszakos egyetemi hallgatók és „A középiskolai modern nyelvi oktatás módszertana“ címmel a német- és franciaszakos gyakorló tanárjelöltek számára. Előadást tartott az ev. elemi iskola szülői értekezletén „Népiszkola—gimnázium“ címmel. Beszédeket mondott iskolai ünnepeken.

Zágoni Barra György: A nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa, tanulmányi felügyelő. — Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A középiskolai matematikatanítás módszertana“ címmel, továbbá „Koordinata geometria“ és „Infinitézimális számítások“ címmel az I. félévben. Felolvasást tartott a debreceni Olasz Kulturintézet Galilei-emlékünnepe. Pedagógiai tanulmánya jelent meg a Prot. Tanügyi Szemlében, cikke az Olasz—Magyar Szemlében. A debreceni tanker. főigazgatóság által rendezett tanulmányi összejevetelen bemutató tanítást tartott a mennyiségtanból.

Bars László: Tanulmányi felügyelő. A Tanárképzőintézet III. éves történelem, földrajz, természetrajz, mennyiségtan, fizikaszakos tagjai számára heti 3 órában előadássorozatot tartott „A rajzolás, illetve a táblai rajz szerepe a középiskolai oktatásban“ címmel. — Hasonlóképpen több előadást tartott a gyakorló tanárjelölteknek szakcsoportonként a következő címmel: „A rajzolás mint metodikai segédeszköz a tanerők kezében“, „A konstruktív táblai rajzolás módszere és tárgyankénti alkalmazása“. A debreceni tanker. kir. főigazgatóság által, a visszatért keleti országrész középfokú iskoláinak igazgatói és tanárai számára rendezett továbbképző tanfolyamon bemutató tanítást tartott a rajzból. — Festményével szerepelt a budapesti Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat tavaszi tárlatán.

Dr. Csinády Gerő: „Földrajz a protestáns gimnáziumok és leánygimnáziumok VII. oszt. számára“ c. tankönyve engedélyezés alatt.

Vitéz Fehérváry Dezső: Emléklapostart. százados. Katonai kitüntetései: ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, arany vitézségi érem, I. o. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt, magyar hadi érdemérem, II. o. német vaskereszt. — A Magyar—Észt Társaság választmányi tagja. — Cikket írt a Katolikus Figyelő folyóiratba. — Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A középiskolai latin nyelvi oktatás módszertana“ címmel a latinszakos gyakorló tanárjelöltek számára.

Dr. Kiss Árpád: Módszeres értekezleteken tartott előadásai: „A tanulók minősítéséről“, „Modern taneszközök felhasználása az élő nyelvek tanításában.“

Dr. Kovács Máté: A debreceni Nyári Egyetem főtitkára, egyetemi tb. tanársegéd, egyetemi francia nyelvi lektor, a debreceni Csokonai Kör örökös tagja, a debreceni Ady-Társaság választmányi tagja, a Collegium Hungaricum Szövetség tagja. — A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem bölcsészeti karán az 1941—42. tanév I. és II. felében francia nyelvi lektorként adott elő a franciaszakos bölcsészettanhallgatók számára „XVII. századi francia irodalmi olvasmányok“ és „XII. századi francia irodalmi olvasmányok“ címen heti 4 órában. — Tanárképzőintézeti előadást tartott „A magyar irodalomtanítás módszertana“ címmel magyarszakos tanárjelöltek számára heti 1 órában. — A debreceni Tudományegyetem Francia Intézetének tudományos munkásságáról kimutatást állított össze.

Dr. Lessi Viktor: Az 1941—42. iskolai évben „Nevelőink feladata“, „Korszerű nevelésünk“ és „Korszellem és mesevilág“ címen jelentek meg cikkei.

Dr. Madai Pál: Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A történelemtanítás módszertana“ címmel a történelemszakos gyakorló tanárjelöltek számára.

Dr. Némedi Lajos: sub auspiciis Gubernatoris dr., a debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem bölcsészeti karán német lektori órákat tartott az 1941—42. tanév I. és II. felében. Cikkei jelentek meg a „Magyar Szemlé“-ben és a „Debreceni Szemlé“-ben.

Ráthonyi Lajos: gimn. testnevelési tanár, tart. hadnagy, a MASz keleti kerületének választmányi tagja. Vezette a Debreceni Vasutas Sport Club atletikai szakosztályának edzéseit.

Dr. Simon László: egyetemi tb. tanársegéd, cserkészparancsnok.

Dr. Tóth Lajos: egyet. magántanár. A debreceni m. kir. Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja, a Tisza István Tudományos Társaság rendes tagja, az Eötvös Kollégiumi Szövetség és több tudományos és társadalmi egyesület tagja. A folyó iskolai évben magántanári előadást tartott a Tisza István-Tudományegyetemen heti 2 órában. Hullámmechanika“ címmel. A természettanszakos gyakorló tanárjelöltek számára mindkét félévben tartott tanárképzőintézeti előadásának címe: „A középiskolai fizikatanítás módszertana.“ Egyetemi előadásokat tartott az I. és II. félévben „Mechanika“ címmel heti 3 órában, „Kiegészítések és gyakorlatok a mechanikához“ címmel heti 2 órában, és a II. félévben „Elméleti elektromosságtan“ címmel heti 2 órában. Az I. félévben tartott tanárképzőintézeti előadásának címe: „Algebra.“

VI.

Gyakorló tanárjelöltek.

1. **A gyakorló tanárjelöltek képzése ; módszeres munka.** A) A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Elnöksége 5/1941—42. Tki. sz. alatt az I. félévre 23 tanárjelöltet osztott be iskolánkhoz, és pedig a 23 közül 19 jelöltet kedvezményes félévi, 3 jelöltet egész évi gyakorlatra, egyet pedig, aki egész éves gyakorlatának első felét Budapesten már letöltötte. Azzal a 2 taggal együtt, aki már a múlt iskolai év II. félében kezdte meg egész éves gyakorlatát, az I. félévben összesen 25 tanárjelölt töltötte gyakorló idejét iskolánkban. Beosztott ezen felül még 1 erdélyi helyettes tanerő 3 hetes kedvezményes gyakorlatra, valamint 1 szakvizsgás jelölt is, de ez csak a II. félévben végezte egy hónapos kedvezményes gyakorlatát.

Az I. félév végén a 25 jelölt közül 20 tagnak kedvezményes féléves, 2 tagnak egész éves, a félév folyamán 1 tagnak kedvezményes 3 hetes gyakorlata telt le. Egy féléves tag a félév elején a kolozsvári egyetemre gyakorlathoz történt kinevezése folytán távozott el, egy pedig nem fejezte be gyakorlati idejét, amennyiben a karácsonyi szünet után nem tért vissza.

A Tanárképzőintézet Elnökségének 19. és 85/1942. Tki. sz. végzése alapján a II. félévre 3 új tag osztatott be, akik közül 1 egész éves gyakorlatát kezdte. 3 hetes kedvezményes gyakorlatra nyert beosztást a II. félévben 3, egy hónapos kedvezményes gyakorlatra 2 felvidéki helyettes tanerő. Így tehát az I. félévről maradt 3 egész éves jelölttel, valamint az 5 felvidéki h. tanárral együtt a II. félévben 11 jelölt gyakorolt iskolánkban. A II. féléves jelöltek közül az egyik harctéri szolgálat után már januárban megkezdte a gyakorlást, de viszont április hó 14-én távozott és így gyakorlati idejét nem fejezhette be. *Az egész iskolai év folyamán összesen 34 gyakorló tanárjelölt és h. tanár volt intézetünkhöz beosztva, és végezte törvény-előírta tanítási gyakorlatát.* A gyakorló tanárjelöltek végéi adatai a 2. és 3. pontban találhatók meg.

Köztisztviselői ösztöndíja 3 jelöltnek volt az I. félévben 75—75 P összegben. Gyakorló tanárjelölti ösztöndíjban a II. félévben 1 jelölt részesült 100 P összeggel.

A gyakorló tanárjelöltek képzése minden tekintetben a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Ur 1933. évi 17.104/IV. sz. rendeletével kiadott szabályzat és utasítás előírása szerint történt. — Ennek értelmében a beosztásukat követő 2 héten keresztül naponként 3 órát látogattak, mégpedig elsősorban saját szakjuk óráin. E két hét leteltével történt meg végleges beosztásuk vezető tanáraik mellé, akikkel óra előtt és után alaposan megtárgyalták a végzendő anyagot és a követendő

módszert, majd a kivitelét. Ezek a megbeszélések alkotják tulajdonképen a tanítási gyakorlatra való előkészületet. A hat osztály (4 alsó és 2 felső osztály) teljes mozgási szabadságot biztosított a jelöltek beosztása tekintetében. Mindamellett felhívtuk valamennyi jelölt figyelmét arra, hogy ne csak a beosztott órákon hospitáljon, hanem egész gyakorlati ideje alatt minél gyakrabban keresse fel a többi vezető tanár óráit is. Az egységes iskolai szellem és a komoly tanári munka lényeges feltétele t. i., hogy már kezdő korában megismerkedjék a tanár más tárgyak célkitűzéseivel, anyagával, módszerével — ha csak főbb vonásokban is — és megszerezze a körültekintő, szakfanatizmustól mentes együttes munkálkodás iránt való érzéket. Írásbeli óratervekkel készültek a jelöltek annak a tárgynak óráira, amelyből tanítani óhajtottak. Ezek a tanítási gyakorlatok 4—6 hétig tartottak, s idén is meg tudtuk valósítani azt, hogy másik szaktárgyából is legalább 2 órát, általában pedig 4—5 órát tanított minden jelölt. A 3—6 hetes tanítási gyakorlat utolsó napján próbatanításokon igen gyakran üdvözölhettük egyetemünk bölcsészeti karának professzorait. A próbatanítást megbeszélés követte, amelyen egy hivatalos és előre kijelölt bíráló, a vezető tanár, a jelenlevő szakprofesszor és az igazgató fejtették ki véleményüket. — Novembertől kezdve bemutató tanításokat is tartottunk, és pedig átlag kéthetenként csütörtökön délelőtt. Céljük a már fent említett egységes tanári munka és egységes intézeti szellem kialakítása volt, ép ezért ezeken az egész tanári testület és az összes gyakorló tanárjelöltek résztvettek. Példaadás kedvéért a vezetőtanárok is tartottak bemutató órákat: *Dr. Némedi Lajos* 1941. november hó 12-én az V. osztályban németből és *Dr. Simon László* 1942. március hó 12-én a II. osztályban földrajzból, — A jelöltek közül nyolcan tartottak bemutató tanítást, mégpedig a magyarból *Pelsöczy Zoltán* 1941. november hó 27-én az I. osztályban és *Tárnok János* 1942. április hó 16-án a II. osztályban, a történelemből *Hadházy Lajos* 1942. március hó 19-én a III. osztályban, a földrajzból *Dr. Ubrizsy Gábor* 1941. december hó 18-án a III. osztályban, a latinból *Kluka Sándor* 1941. november hó 26-án a II. osztályban és *Varga Lajos* 1942. március hó 24-én az V. osztályban, a németből *Pösze Lajos* 1941. december hó 11-én a IV. osztályban, a természetrajzból *Udvardy Miklós* 1942. január hó 22-én az V. osztályban.

Ezekkel a csütörtöki bemutató tanításokkal kapcsolatban pénteken délutánonként módszeres értekezleteket tartottunk, amelyeken egyrészt az elhangzott tanítás vétetett bírálat alá, másrészt az illető szaktárgy általános módszertani elvei, sőt továbbmenően a felvetődött pedagógiai problémák is megbeszélés tárgyát alkották. E módszeres értekezletek lefolyása a következő volt: a tanítást végzett jelölt önbírálat alakjában beszámolt azokról a pedagógiai és didaktikai elvekről, amelyek munkájában vezették, órája céljáról, és a kivitel sikeréről. Egy előre kijelölt bíráló taglalta azután az elvégzett munkát, de legtöbbször arra is felhasználta az alkalmat, hogy a szakdidaktika egy-egy aktuális kérdését fejtegesse: Ilyen bírálók voltak: *Bagdy László*, *Dr. Csávás István*, *Fülöp Gyula*, *Lovas Rezső*, *Pókos Ferenc* (két ízben), *Dr. Ubrizsy Gábor*.

Természetesen a jelöltek minden egyéb értekeztletünkön is résztvettek: a tanári testület a belső és személyes természetű ügyeket a rendszeres értekezletek után folytatólagosan tartott zárt üléseken tárgyalta meg. Az év folyamán 24 tanári gyűlést, közülük 16 teljes ülést tartottunk. —

Ez elméleti képzésen kívül súlyt helyeztünk még arra, hogy jelöljeink praktikusán is bekapcsolódjanak az iskola életébe és megismerjék az iskolai munka minden vonatkozását. Ép ezért rendszeresen végeztek inspekciót az igazgatói irodában, résztvettek az óráközi felügyeletben, isztentiszteletekre jártak a tanulókkal, segédkeztek kirándulásainkon, a szertárakban, könyvtárakban és az értekezletek jegyzőkönyveit vezették. Jegyzők voltak: *Bagdy László, Balogh József, Bezerédy István, Csányi György, Dr. Csávás István, Gere Lajos, Kluka Sándor, Kotormán István, Kovács István, Lovas Jenő, Medgyessy Pál, Nagy József, vitéz Nábrádi Mihály, Pelsőczy Zoltán, Pókos Ferenc, Pösze Lajos, Rabóczy János, Takács Gyula, Tárnok János, Vári-Olvaszthó Andor.* — Az irodai munkában külön is segédkeztek: *Bezerédy István* és *Medgyessy Pál*.

B) A bemutató tanítások nyújtotta metodikai anyag kiegészítésére és egységbe foglalása céljából a velük kapcsolatos megbeszéléseken kívül is tartottunk módszeres értekezleteket, ill. előadásokat. *Dr. Kiss Árpád* 1941. november hó 7-én tartott módszeres értekezletünkön „A tanulók minősítéséről“, *Dr. Lessi Viktor* pedig az 1941. november hó 13.-i módszeres értekezleten a fegyelmezésről értekezett. A bemutató tanításokkal kapcsolatban 1941. november hó 14-én *Dr. Némedi Lajos* „A rejtvényről, mint a modern nyelvi órák élénkítésének eszközéről“ c., 1942. december hó 12-én *Dr. Kiss Árpád* „Modern taneszközök felhasználása az élő nyelvek tanításában“ c., 1941. december hó 19-én *Dr. Simon László* „A földrajztudomány és földrajztanítás módszerének érintkezési pontjairól“ c., 1942. január hó 23-án *Dr. Csinády Gerő* „A biológia szerepe a vallás-erkölcsi nevelésben“ c., 1942 március hó 13-án *Dr. Simon László* „A szakfanatizmus tudományelméleti hátteréről“ c., 1942. március hó 20-án *Dr. Madai Pál* „Történeti tankönyv. történettanítás“ c., 1942. március hó 24-én *Dr. Lessi Viktor* „A római irodalom, élet és szellem a mai latin-tanításban“ c., 1942. április hó 17-én *Dr. Kovács Máté* „A szülőföld-ismeret szerepe az irodalmi nevelésben“ címmel tartottak előadásokat. — A módszeres értekezletekkel kapcsolatban nem felesleges annak megemlézése sem, hogy az igazgató minden egyes próbatanítási megbeszélésen és minden módszeres értekezleten a részletkérdések alapos tisztázása után összefoglaló értékeléseiben vagy hozzászólásaiban arra törekedett, hogy a felvetődött kérdések magasabb szempontokból is megvilágíttassanak és a neveléstudomány átfogó rendszerébe beleillesszessenek.

A tanárjelöltek elméleti képzésével kapcsolatban kell megemlétenünk azt is, hogy a Tanárképzőintézet elnöksége a jelen tanévtől kezdve az intézet igazgatóját bízta meg a tanárjelöltek számára előírt, heti 2 órás pedagógiai teoretikumok tartásával, miután *Dr. Bessenyei Lajos* nyug. tanker. kir. főigazgató, aki még a gyakorló gimnázium felállítása előtti idő óta látta el ezeket az órákat, e megbízatásáról lemondott. — A tanári munka gyakorlati és elméleti részének kérdéseit fejtegető előadások bő alkalmat nyújtottak arra, hogy a jelöltek átfogó képet nyerjenek hivatásuk legfontosabb problémáiról.

Ugyancsak a Tanárképzőintézet keretében tartottak előadásokat szakok szerint a tanárjelölteknek: *Dr. Jausz Béla* „A középiskolai modern nyelvi oktatás módszertana“, *Barra György* „A középiskolai matematikatanítás módszertana“, *vitéz Fehérváry Dezső* „A középiskolai latin nyelvi oktatás módszertana“, *Dr. Éber János* az I., *Dr. Kovács Máté* a II.

félévben „A középiskolai magyartanítás módszertana“, *Dr. Madai Pál* „A történelemtanítás módszertana“ és *Dr. Tóth Lajos* „A fizikatanítás módszertana“ címmel. *Bars László*, intézetünk rajztanára pedig több előadásban ismertette a táblai munka technikáját a gyakorló tanárjelöltek előtt, mivel a tapasztalat szerint nagy szükség van arra, hogy a kezdő tanár a tábla kihasználásának lehetőségeit útmutatás alapján és helyesen sajátítsa el.

A gyakorló tanárjelölteknek természetesen rendelkezésükre állottak a foyóiratok és a tanári könyvtár.

Az elemi iskolai munka megismerése céljából a tanárjelöltekkel meglátogattuk a ref. Kollégium tanítóképzőjének gyakorló elemi iskoláját 1942. január hó 20-án. Résztvettünk egy gyakorlati tanításon, melyet egy jelölt tartott, egy III. o.-s költeménytárgyaláson (tartotta *Szücs János*, a gyakorló elemi iskola vezetője), és egy V—VI. osztályos mértan órán (tartotta *Zsigó Károly* gyakorló elemi iskolai tanító). Ezek után *Dr. Zombor Zoltán* tanítóképzőintézeti tanár fejtegette jelöltjeink előtt a népiszkola célkitűzésének, módszerének és szervezetének kérdéseit. A szíves fogadtatásért és a tanulságos látogatás elrendezéséért ez úton is iskolánk hálás köszönetét nyilvánítjuk *Török Tibor* ref. koll. tanítóképzőintézeti igazgató úrnak, valamint az előadásokat és órákat tartott tanáruraknak: *Dr. Zombor Zoltánnak*, *Szücs Jánosnak* és *Zsigó Károlynak*.

A módszeres munkával kapcsolatban számolunk be arról is, hogy a főigazgatóság felkérésére 1941. december 2-án *Bars László* a IV. osztályos rajzból, december 3-án *Barra György* a III. osztályos mennyiség-tanból, *Dr. Kiss Árpád* pedig a IV. osztályos németből tartott bemutató tanítást a főigazgatóság által rendezett igazgatói értekezlet keretében, amelyen a tankerületi igazgatói, helyettes igazgatói és helybeli tanári karok vettek részt.

2. Az 1941—42. iskolaév folyamán beosztott gyakorló tanárjelöltek névsora.

JELÖLÉSEK: I = az I. félévben, II = a II. félévben folytatott kedvezményes féléves gyakorlatot, I-II = az egész iskolai évben, III = az I. félévben, IV = a II. félévben volt tagja az intézetnek, V = háromhetes kedvezményes gyakorlatra beosztott felvidéki tanárok.

- Bagdy László*, Gyula, 1919. szept. 12. ref., magyar-francia, I.
Balogh József, Kolozsvár, 1916. május 13. ref., magyar-latin, I.
Berecz István, Sőreg, 1918. szeptember 13. r. kat., magyar-olasz, I.
Bezerédy István, Budapest, 1915. március 19. r. kat., magyar-olasz, I.
 5 *Breza István*, Órdarma, 1916. október 23. g. kat., latin-ruszin, V.
Csányi György János, Diósgyőr, 1912. június 18. r. kat., magyar-francia, I.
Dr. Csávás István, Kisújszállás, 1912. június 28. ref., történelem-földrajz, III.
Fencsik László, Horlyó, 1915. január 1. g. kat., kémia-természettan, V.
Fruttus István, Nagykőrös, 1914. június 18. ref., magyar-latin, II.
 10 *Fülöp Gyula*, Kaposvár, 1914. április 11. r. kat., magyar-latin, I.
Gere Lajos, Kecskemét, 1917. május 29. ref., mennyiség-tan-természettan, I.
Gottesmann Arnold, Munkács, 1912. október 7. izr., német-filozófia, V.
Hadházy Lajos, Mokcserez, 1908. szeptember 20. ref., történelem-földrajz, I-II.
Imre Samu, Felsőőr, 1917. október 31. ref., magyar-latin, I.

- 15 *Kluka Sándor*, Losonc, 1918. december 30. ág. h. ev., latin-történelem, I.
Kotormán István, Hódmezővásárhely, 1912. dec. 26. ref., történelem-földrajz, IV.
Kovács István, Óbást, 1915. április 1. r. kat., magyar-francia, I.
Lovas Jenő, Arad, 1919. március 31. ref., latin-német, I.
Medgyessy Pál, Egercsehi, 1919. október 10. r. kat. mennyiségt.-term.-tan, I.
- 20 *Nagy József*, Sajóecseg, 1911. november 12. ref., földrajz-történelem, I.
vitéz Nábrádi Mihály, Hajdunánás, 1918. december 25. ref., magyar-latin, I.
Olasz István, Huszt, 1913. május 31. g. kat., francia-ruszin, V.
Pelsőczy Zoltán, Ujfehértó, 1918. június 12. ref., magyar-latin, I.
Pókos Ferenc, Alsok, 1913. szeptember 13. ref., latin-történelem, I-II.
- 25 *Pösze Lajos*, Békés, 1919. május 13. ref., magyar-német, I.
Rabóczy János, Pemplény, 1912. június 15. ref., földrajz-természetrájz, III.
Schwarcz Henrik, Ungvár, 1898. március 7. izr., mennyiségtan-ábr. geometria, V.
Simay Ernő, Szamosújvár, 1894. augusztus 21. r. kat., magyar-latin, V.
Takács Gyula, Dunaszentgyörgy, 1918. június 14. ref., történelem-földrajz, I.
- 30 *Tárnok János*, Geszt, 1919. január 3. ref., magyar-francia, II.
Dr. Ubrizsy Gábor, Ungvár, 1919. szeptember 23. r. kat., természetrájz-földrajz, I.
Dr. Udvardy Miklós, Debrecen, 1919. március 23. r. kat., természetrájz-földrajz-kémia, I.
Varga Lajos, Hajduböszörmény, 1910. április 23. ref., latin-görög, I-II.
- 34 *Vári-Olvaszthó Andor*, Nagykáta, 1917. november 18, ref., magyar-német, I.
-

3. A gyakorló tanárjelöltek megoszlása vezetőtanárok és tantárgyak szerint.

Sorszám	Vezető tanár	Gyakorló tanárjelöltek	Látogatott, illetve* póbatanítást végzett	
			osztály- ban	tárgyalt
1	<i>Zágoni Barra György</i>	Schwarcz Henrik* Feñcsik László*, Gere Lajos, Medgyessy Pál	V.	mennyiségtan
			III.	természetan
2	<i>Dr. Csinády Gerő</i>	Dr. Ubrzsy Gábor, dr. Udvardy Miklós	V.	természetrajz
3	<i>Dr. Éber János</i>	Fruttus István*, Pelsőczy Zoltán*, Varga Lajos Csányi György János, Váry-Olvaszthó Antal Balogh József, vitéz Nábrádi Mihály*, Simay Ernő	I.	magyar
			III.	
			V.	
4	<i>Vitéz Fehérváry Dezső</i>	Kluka Sándor*, vitéz Nábrádi Mihály Balogh József* Fülöp Gyula	II.	latin
			IV.	
			VI.	
5	<i>Dr. Kiss Árpád</i>	Pösze Lajos* Gottesmann Arnold*, Lovas Jenő, Váry-Olvaszthó Antal Bagdy László*, Csányi György János*, Kovács István, Olasz István*, Tárnok János	IV.	német
			VI.	francia
			VI.	
6	<i>Dr. Kovács Máté</i>	Bagdy László, Fülöp Gyula, Kovács István*, Tárnok János* Berecz István* Bezerédy István, Pösze Lajos	II.	magyar
			IV.	
			VI.	
7	<i>Dr. Lessi Viktor</i>	Bezerédy István*, Breza István*, Simay Ernő* Fruttus István, Lovas Jenő*, Pókos Ferenc Pelsőczy Zoltán, Varga Lajos*	I.	latin
			III.	
			V.	
8	<i>Dr. Madai Pál</i>	Takács Gyula*, Hadházy Lajos* Dr. Csávás István, Kluka Sándor, Kotormán István, Nagy József*, Pókos Ferenc*	III.	történelem
			V.	
9	<i>Dr. Némedi Lajos</i>	Gottesmann Arnold Berecz István	III.	német
			V.	francia
11	<i>Dr. Simon László</i>	Hadházy Lajos, Rabóczy János*, dr. Udvardy Miklós Dr. Csávás István* Kotormán István, Nagy József, Takács Gyula Dr. Ubrizsy Gábor	I.	földrajz
			II.	
			III.	
12	<i>Dr. Tóth Lajos</i>	Gere Lajos* Medgyessy Pál	I.	mennyiségtan
			VI.	

VII.

Tanulmányi kirándulások.

A tanév folyamán nagyobb kirándulást nem rendeztünk a közlekedési és élelmezési nehézségek miatt. A természetrajz és földrajz keretében azonban minden alkalmat felhasználtunk a természet felkeresésére. Az I., II. és V. osztály fejtett ki különösen nagy szorgalmat a növénygyűjtés terén. Egész napos kirándulást rendezett intézetünk 1941. szeptember hó 29-én Guthra, amelyen a növendékek teljes számban vettek részt az igazgató és 10 tanár vezetésével. A III. osztály kerékpáros kirándulást tett dr. Lessi Viktor osztályfőnök vezetésével a *zeleméri* templomromokhoz 1942. május 9-én. A tanulók művészeti nevelésének elmélyítését és a képzőművészetek iránti érdeklődés és szeretet fejlesztését célozta a Déri Múzeum és az ott rendezett kiállítások többszöri megtekintése.

VIII.

A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota az 1941. költségvetési évben.

Iskolánkat a nagyméltóságú VKM. és a Középiszkolai Tanárképzőintézet elnökségének bölcs gondoskodása az idén is ellátta a legnélkülözhetetlenebb bútorokkal és tanszerekkel. Osztályaink jóminőségű és praktikus padokkal, illetve asztalokkal, táblákkal, pedagógiailag értékesíthető képekkel vannak berendezve. A képek és virágok otthonosabbá, színebbé tették osztálytermeinket és egyéb helyiségeinket. — A tanszerek és könyvtárak gyarapításában jelentős szerepet játszanak egyrészt a nagyméltóságú VKM. ajándékai, valamint a Tanárképzőintézet elnöksége által használatra átengedett és letétbe helyezett pedagógiai szakkönyvtár.

Bútorok. Gyarapodás. Vétel 22 drb. 1216.06 P értékben. Teljes állomány 435 db 17637.80 P értékben.

Házi és irodalmi felszerelés. Gyarapodás. Vétel 15 db 103.80 P értékben. Teljes állomány 213 db 1931.40 P értékben.

Nyilvántartási és számadási könyvek. Gyarapodás. Vétel: 12 db, ajándék 6 db, összesen 18 db 70.46 P értékben. Teljes állomány 208 db 505.17 P értékben.

Tanári könyvtár. Gyarapodás. Vétel 248 db, ajándék 262 db, összesen 510 db 2642.64 P értékben. Teljes állomány 1104 db 6013.72 P értékben.

Ifjúsági könyvtár. Gyarapodás. Vétel 85 db 415.40 P értékben. Teljes állomány 626 db, 1827.51 P értékben. (Az ifjúsági könyvtárból 170 db, 422.07 P értékben a VKM 54021/1941. V. sz. rendelete értelmében kiadásba tétetett. Ebből 157 db a tanári könyvtárba helyeztetett át 389.17 P értékben.)

Történelmi, művészettörténeti és klasszika-filológiai szertár. Gyarapodás nincs. Állomány 37 db 607.90 P értékben.

Földrajzi szertár. Gyarapodás. Vétel: 2 db 43.60 P értékben. Teljes állomány 54 db 650.95 P értékben.

Természetrajzi szertár. Gyarapodás. Vétel 2 db, ajándék 1 db, összesen 3 db, 20 P értékben. Teljes állomány 866 db 3849.17 P értékben.

Mértani szertár. Gyarapodás. Vétel: 4 db 20.09 értékben. Teljes állomány 30 db 290.69 P értékben.

Rajzszertár. Gyarapodás nincs. Állomány 27 db 93.60 P értékben.

Tornaszertár. Gyarapodás nincs. Állomány 68 db 2825 P értékben.

IX.

Ifjúsági munka.

1. **Önképzőkör.** Vezető tanár: Dr. Kovács Máté. Az idén iskolánk ifjúsága újból megindította az önképzőkör munkáját. A VI., V. és IV. osztály tanulói nagy buzgalommal és elmélyedéssel vettek részt az önképzőkör ülésein. A kör összesen 8 ülést tartott, amelyen elhangzott 10 szabadelőadás vagy felolvasás, 11 vidám és komoly szavalat, 2 zenei szám, valamint 12 beható írásbeli bírálat. Az ülések mindig elevenek és érdeklődést keltőek voltak. Az eredmények a szereplők komoly készültségére vallanak, amennyiben az elhangzott műsorszámokból jegyzőkönyvi dicséretben részesült 8 előadás, 4 szavalat és 1 zenei szám; sikerült fokra minősítettek: 11 előadást, 5 szavalatot és zenei számot. Ennél gyengébbnek mindössze csak 4 előadás és 2 szavalat bizonyult. A tanulók közreműködése osztályok szerint is egyenletes volt, mert az V. osztály adott 13, a VI. osztály 11, a IV. szintén 11 műsorszámot. A kör munkáját a következő tisztikar irányította: ifj. elnök: Fazekas Lajos VI. o. t., főtítkár: Szanyi Gyula VI. o. t., titkárok: Tompa Andor V. o. t., Botos Barna V. o. t., pénztáros: Dudás László IV. o. t., könyvtáros: Hankiss Elemér IV. oszt. tan.

2. **Cserkészcsapat.** Intézetünk cserkészcsapatát a Magyar Cserkészszövetség Orsz. Intéző Bizottsága 1937. december 18-án tartott ülésén 631. sz. alatt Tisza István cserkészcsapat néven igazolta.

Az első évek küzdelmes kísérletekkel teltek el, az 1939—40. és az 1940—41. tanév azonban már nagy eredménnyel végződött: az ifjúságból kiválasztódott az a fiatal csoport, amely átitatva lelkesedéssel, a cserkészlet szellemét teljesen magáévá tette s így a jelen tanévben már kimagasló eredmény elérésére tette képessé a csapatot.

A csapat vezetője dr. Jausz Béla igazgató, szervezőtestületi elnök felügyelete alatt dr. Simon László tanár, mb. parancsnok volt. Munkájában dr. Kiss Árpád tanár, volt parancsnok és dr. Csinády Gerő tanár, volt karcagi parancsnok értékes támogatása segítette. A tanulóifjúság részéről példaadó buzgalommal Neudold József VI. oszt. tanuló, segéd-tiszt, Fazekas Lajos, Straub János és Szanyi Gyula VI. oszt. tanulók, a csapat rajvezetői, valamint az alább névszerint felsorolt őrsvezetők vettek részt a szervezés, vezetés és cserkésznevelés munkájában.

A csapat ezévi történetének főbb eseményei a következők:

A tanévet 39-es létszámmal kezdtük el. Az első félév a próbákra való előkészületekkel telt el. A próbák anyaga volt a főtárgya a hetenként tartott őrsi és a kéthetenként tartott rajösszejöveteknek. Résztvett a csapat a hadirokkantak részére történt gyűjtésben. A próbákra való előkészület eredményeként 1 cserkész IV., 2 III., 11 II., 7 I., és 21 cserkész újoncpróbát tett a második félév folyamán. A cserkészfiúk pél-

dájának vonzó hatására a csapat létszáma évközben 78-ra gyarapodott, tehát az egész intézet tanulóifjúságának már több mint felét foglalja magában.

A csapatnak létszámában és főleg a cserkész-szellemben való megizmosodása arra bátorították a parancsnokságot, hogy szembeszállva a mai idők nehéz körülményeivel, már a tél végén megkezdje az első önálló nyári nagytábor előkészítését.

Közben 12 ór-, illetve segédőrsvezetőnk jelentkezett a húsvéti szünidőben megtartott őrsvezetői táborra, névszerint Bojtor István, Csonka János, Dudás László, Ér Lajos, Hajdú László, Hankiss Elemér, Lengyel Gábor, Maklár Elek, Sándor László, Simonffy Emil, Szentgyörgyi Géza és Zeke Tibor IV. oszt. tanulók. Az őrsvezetői tábor szellemi teljesítménypróbáján az elért pontarányszám szerint a több mint 120 csapatot magábanfoglaló kerületben csapatunk első helyezést ért el.

A nyári tábor előkészületei e jelentés írásakor a legbiztatóbbak. Táborhelyül a parancsnokság Zányka beregmegyei fürdőt választotta. E terület tulajdonosának, Bertók Béla v. kárpátaljai református püspöknek szíves engedélye folytán fiaink a legpompásabb hegyvidéki tájon üthetnek tábort. Nagy nehézségek árán, de a fiúk hónapokra visszamenő gyűjtése és néhány gazdálkodó szülő szíves áldozatkészsége folytán az élelmiszerellátást is kielégítően sikerült biztosítani. A támogató szülők közül e helyen is kiemeljük dr. Dudinszky Emilt. Néhány szegénysorsú cserkész taborozási költségeire a debreceni Tisza István-Tudományegyetem rectora 80 P, a TÉBE debreceni igazgatósága pedig 50 P taborozási segélyben részesítette csapatunkat. A nemes támogatásért és adományokért a csapat e helyen is hálás köszönetét fejezi ki.

A tanévnek ezek az eredményei, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy még mindig csak a kezdet sikerei, biztosítékai az egészségesen épülő és gyarapodó iskola nagyraható ifjúsági munkájának, annak, hogy a gimnázium teljessé lételeivel cserkészcsapata is elérheti a gyakorló gimnáziumhoz méltó színvonal nemes rangját.

3. Diákkaptár. Az iskolai Diákkaptár-Egyesület ezidén is a cserkészcsapat kebelében folytatott szerény tevékenységet. Érdeklődéssel kapcsolódott be a kerület tevékenységébe, nagy eredmények elérésében azonban még akadályozta az a tény, hogy intézetünk kicsiny létszámú felső osztályai még nem tudták irányító tehetségeiket sokfelé megosztani.

4. Sportkör. A sportkör neve: A Debreceni M. Kir. Középiszkolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának „Hajdu“ Sportköre. A debreceni tankerülethez tartozik. Megalakulásának ideje 1938. Igazolási száma 227. Tiszteletbeli elnöke: *Dr. Jausz Béla* gyakorló gimnáziumi igazgató. Vezető tanára: Ráthonyi Lajos testnevelő tanár. Az intézet tanulóinak teljes létszáma 141. Magántanulók száma 1. A testnevelési alpra fizetők száma: 141.

A korosztályok sportköri foglalkoztatásának heti óraszám: 2. Működő szakosztályok: Vívás, atletika, futball. Az intézetnek tornaterme játékokra alkalmas udvara, külön játszóttere nincs. A sportkör tagjai a DTE sporttelepen gyakorolnak. Uszoda nincs. — Uszni tudók száma 97. Téli-sport üzésére van mód.

Az elmúlt év folyamán versenyt nem rendeztünk. Résztvettünk a debreceni középiskolák alsós labdarugó bajnoki fordulóján.

X.

Rendkívüli tárgyak.

1. **Német társalgási gyakorlatok.** I. csoport. I—III. osztály. Vezette: Dr. Némedi Lajos tanár heti két órában 1941 október 1-től 1942 május 31-ig. A megtartott órák száma 48. A beszélgetések tárgyai: a tanuló élete, közvetlen környezete, a család, lakás, ruházat, étkezés, a legegyszerűbb és legismertebb foglalkozások, utazás stb. A szókincset és a nyelvtani anyagot fokozatosan és párhuzamosan építettük fel, megfelelő tankönyv híján, teljesen önállóan. A tanítást apró mondókák, rejtvények és dalok élénkítették. A tanulók kedvvel vettek részt a munkában és így az eredmény is kielégítő, többeknél igen jó volt. — A tanulók neve és érdemjegye: I. osztály: Keömley Gábor (1), Dudinszky Emil (1). II. osztály: Fux Lajos (1), Juhász Lajos (2), Katona József (2), Károlyi György (1), Molnár János (2), Szük Tibor (1). III. osztály: Bence László (2), Kiss György (2), Kovács Tibor (1), Szanyi Miklós (1), Szita László (2).

II. csoport. IV. osztály: Vezette: Dr. Kiss Árpád tanár heti két órában 1941 október 1-től 1942 május 31-ig. A megtartott órák száma: 50. A beszélgetések tárgya a mindennapi élet szókincséből merített kérdések, kisebb történetek feldolgozása német nyelven, a tanulók napi élete, munkája, játéka. Az eredmény jó. A tanfolyamon csak jeles és jó tanuló vehetett részt. A tanulók neve és érdemjegye: Görgey Miklós (1), Halmos György (2), Hajdu László (1), Jóna Tamás (1), Juhász Róbert (2), Karikó Sándor (1), Sándor László (2), Simonffy Emil (2), Szondy István (1), Sztanó Pál (1), Veress László (2).

2. **Rendkívüli rajz.** V—VI. osztály. Vezette: B a r s L á s z l ó tanár heti 2 órában az egész év folyamán. A tanfolyam testcsoport vetületi és axonometrikus ábrázolásával, gépek, gépalkatrészek szerkezetének és méreteinek technikai megoldásaival, tájképek művészi felfogásával, különböző előadási módokban való visszavetítésével, valamint művészettörténeti kérdések megtárgyalásával foglalkozott. A tanulók neve és érdemjegye: V. osztály: Balajthy Béla (1), Botos Barna (1), Kaplonyi Miklós (1), Kneusel-Herdliczka Gusztáv (1), Kovács István (1), Lengyel Zoltán (1), Medgyessy György (1), Szabó Szabolcs (1), Szentpétery József (1), Tompa Andor (1), Zsáry Árpád (1). VI. osztály: Straub János (1), Szanyi Gyula (1), Sztanó Lajos (1).

3. **Vívás** 2 csoportban (kezdő-haladó). Vezette Ráthonyi Lajos testn. tanár. 1941 október 1-től 1942 május 31-ig. Beiratkozott 18 tanuló. Évközben eltávozott 7 tanuló; a tanfolyamot 11 tanuló látogatta végig. — A tanulók neve és érdemjegye: I. Keömley Gábor I. o. (1), Albert János II. o. (1), Szabó Endre II. o. (2).

II. Károlyi György II. o. (2), Sasvári György II. o. (2), Szük Tibor II. o. (2), Hajdu László IV. o. (1), Simonffy Emil IV. o. (1), Zsáry Árpád V. o. (1), Kiss Jenő III. o. (1), Kovács Zoltán III. o. (2).

XI.

A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata.

A rövidítések jelentése: A név után rkat. = római katolikus; gkat = görög katolikus; ref. = református; ág. ev. = ágostai hitvallású evangélikus; unit. = unitárius; hgy. = hadigyámolt. A számok jelentése: a magaviseletben és előmenetelben: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. A testgyakorlás rovatában: fm = felmentett. Az ált. tanulmányi eredményben: kit. = kitűnő, jel = jeles, els. = elégséges, elt. = elégtelen. Az utolsó „Tandij” felíratú rovatban azt az összeget közöltük pengőben, amennyi a tanuló II. félévben érvényes tandijfokozatának az egész évre átszámítva megfelel; „tm” a teljes díjmentességet jelenti.

I. osztály.

Osztályfőnök: Dr. TÓTH LAJOS.

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										Ált tanul eredmény	Rendszerlet	Tandij		
		Magaviselet														
			Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Szépíráás				Ének	
5.	Afonyi Gyula ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	100	
	Botos Lajos ref.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	1	2	2	els.	2	80
	Dávid Béla ref.	2	3	3	3	4	3	3	1	1	1	3	elt.	2	100	
	Dudinszky Emil ref.	1	1	3	1	2	2	2	2	2	1	1	2	jó	2	100
	Fehér Tibor ref.	2	3	3	2	4	3	3	3	2	3	2	3	elt.	3	100
10.	Fésüs Lajos ref.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	jó	1	100
	Győry Ferenc ref.	1	2	2	2	3	2	2	1	fm	1	1	1	jó	2	60
	Keömléy Gábor rkat.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	100
	Koós Sándor ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	1	80
	Lengyel Lajos ref.	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	jó	2	60
	Máthé György ref. hgy.. . . .	1	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	els.	2	tm.
	Miklós Béla rkat.	1	1	2	1	3	3	3	1	1	1	1	2	els.	2	80
	Mikulási Béla ref.	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	jó	1	20
	Molnár György ref.	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	1	jó	1	80
	15.	Molnár István rkat.	2	1	2	2	3	3	3	1	1	1	3	els.	2	80
Nagy Lajos ref.		2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	2	jó	2	80
H. Nagy Mátyás rkat.		2	2	2	2	3	3	3	3	1	3	2	2	els.	2	100
Nagy Zsolt ref.		2	3	4	3	4	3	3	3	2	3	3	3	elt.	4	100
Puskás Tibor ref.		1	2	2	2	3	2	3	2	2	1	2	2	els.	2	60
20.	Püspök István rkat.	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	3	jó	1	40	
	Sági Mihály rkat.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	tm.
	Selmeczy János rkat.	1	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	jó	1	100	
	Spakovszky Iván ref.	2	2	2	3	3	3	2	2	1	2	3	3	els.	3	60
	Szalai Kálmán ref.	1	2	2	1	3	2	2	2	1	1	1	3	jó	2	40
25.	Szécsy Tamás ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	2	20	
	Szőör Árpád ref.	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	jó	1	80
	Tóth Ernő ref.	3	2	2	2	3	3	3	2	1	2	2	2	els.	2	80
	Vásáry András ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	1	80
	Veress Iván ref.	2	2	2	2	3	2	2	3	1	2	1	2	els.	3	80

Kimaradt:

Kiss György ref. — 1941 dec. 9.

Összesen: 30.

II. osztály.

Osztályfőnök : Dr. SIMON LÁSZLÓ.

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétlő-e ?	Mégaviselet	T a n t á g y a k									All. tanulm. eredmény	Rendszerezlet	Tandij		
			Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetről	Mennyiségtan	Rajz	Tesztnevelés	Ének					
5.	Agárdi Jenő ref.	1	1	2	1	3	2	3	3	2	3	2	3	els.	2	80
	Albert János ref.	1	1	2	1	2	2	1	2	2	1	1	1	jó	1	60
	Baka Béla ref.	1	2	3	2	2	3	3	3	3	1	3	3	els.	2	80
	Bojtor Lajos ref.	1	1	3	2	3	2	2	2	2	1	1	2	els.	2	100
	Both János ref.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	jó	1	40
	<i>Dalmy Tibor rkat.</i>	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	jel.	1	100
	Eöry Kálmán ref.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3	1	1	jó	1	100
	<i>Erdei Tibor ref.</i>	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	jel.	1	40
	Fábián Jenő ref.	1	1	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	els.	3	100
	Fux Lajos ág. ev.	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	2	2	jó	1	100
10.	Juhász Lajos ref.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	els.	2	100
	Katona József ág. ev.	1	1	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	els.	2	100
	Károlyi György ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	40
	Király László ref.	1	1	2	2	3	3	2	2	1	3	2	3	els.	2	100
	Kovács Tibor ref.	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2	2	jó	2	80
	Lénárt János ref.	1	1	2	1	3	1	2	2	2	1	3	2	jó	2	80
	Major Ferenc ref.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	jó	1	60
	<i>Makai Sándor ref.</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	20
	Marchhart József rkat.	1	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	jó	2	100
	Molnár János ref.	1	1	2	2	3	2	2	1	1	1	2	2	jó	1	60
20.	K. Nagy József ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	tm.
	Némethy Gyula ref.	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	jó	1	60
	<i>Nyíri István ref.</i>	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	jel.	1	60
	Piros Tibor rkat.	1	1	3	2	3	2	2	1	2	2	3	2	els.	2	100
	<i>Salánki János ref.</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	tm.
	Sasvári György ref.	1	1	2	1	2	3	2	1	1	1	1	2	jó	2	60
	Szabó Endre ref.	1	1	3	2	3	3	2	1	1	1	2	2	els.	1	100
	Szűk Tibor ref.	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	jó	2	80
	Tóth Lajos ref.	2	1	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	els.	2	80
	30.	Veszprémy Pál ref.	2	3	2	2	2	2	3	1	1	3	2	2	els.	2
Vincze László ref.		1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	jó	2	60

Kimaradt :

Nagy Pál rkat. (80 P) 1941. január 31-én.

Összesen : 32.

III. osztály.

Osztályfőnök : Dr. LESSI VIKTOR.

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétlő-e ?	Tantárgyak											Ált. tanulm. eredmény	Rendzeretet	Tandj			
		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés				Ének		
5.	Ary László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	100
	Bencze László ref.	1	1	3	2	2	3	3	2	3	1	2	1	1	1	1	1	100
	Boczkó Miklós ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	80
	Borsi Zoltán ref.	2	1	3	3	2	3	3	3	4	2	1	3	3	3	3	3	100
	Csurka László ref.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	1	2	2	2	2	2	2	100
	Dobi Sándor ref.	2	3	1	2	1	2	2	2	2	2	1	3	3	3	3	3	60
	Ertsey Tamás ref.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	4	4	4	4	4	100
	Fazakas Sándor ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	100
	Gulyás László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	20
	Hetényi Gyula ref.	2	3	3	3	2	4	3	3	4	2	1	2	2	2	2	2	100
10.	Kettesy Gusztáv rkat.	2	2	3	3	2	3	3	3	2	1	2	2	2	2	2	3	100
	Kiss György ref.	1	2	3	3	2	3	2	3	2	3	2	2	2	2	2	1	100
	Kiss Jenő ref.	1	1	2	2	2	2	2	2	3	2	1	2	2	2	2	1	80
	Kiss Zsigmond ref.	1	1	2	2	2	3	3	3	3	2	1	2	2	2	2	2	80
	Kormos József rkat.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	100
	Kovács Tibor ref.	1	1	2	2	1	2	2	2	3	1	1	1	1	1	1	1	40
	Kovács Zoltán ref.	2	3	3	4	3	4	3	3	4	3	1	4	4	4	4	4	100
	Lakatos István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	tm.
	Medgyessy Béla ref.	2	1	2	3	2	2	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3	60
	Molnár András ref.	2	1	2	2	1	2	3	2	2	1	1	3	3	3	3	3	60
20.	Salánki László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	100
	Szanyi Miklós ref.	1	1	2	2	1	3	2	3	3	1	1	3	3	3	3	3	80
	Szita László ág. ev.	1	1	2	3	1	3	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	100
	Szőőr József ref.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	80
	Turner Ferenc rkat.	1	2	1	2	1	2	2	2	3	2	1	2	2	2	2	2	80

Kimaradt :

K. Nagy Zsigmond ref. (16 P) 1941. október 20-án.

Soós László ref. (16 P) 1941. október 30-án.

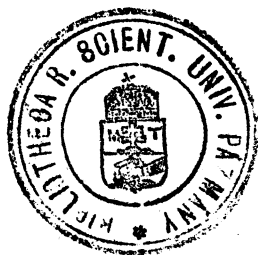
Összesen : 27.

IV. osztály.

Osztályfőnök : Dr. KOVÁCS MÁTÉ.

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétel-e ?	Magaviselet	Tantárgyak										Ált. tanulm. eredmény	Rendszeret	Tandij		
			Hittlen	Magyar nyelv	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségien	Rajz	Testnevelés	Egészségien				Gyorsírás	
	Biró Lajos ref.	1	1	2	1	3	3	3	2	3	2	1	2	2	els.	2	80
	Bojtor István ref.	2	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	els.	2	100
	Borsi Emil ref.	1	1	2	2	2	3	2	2	2	2	1	1	2	jó	2	tm.
	Csonka János ref.	1	1	3	2	3	3	2	3	1	1	2	1	2	els.	1	80
5.	Debreceni Ferenc ref.	1	1	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2	1	els.	2	100
	Dudás László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	20
	Ér Lajos rkat.	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	jó	1	100
	Görgey Miklós ref.	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	1	1	jó	2	60
	Hajdú László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	100
10.	Halmos György ág. ev.	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2	2	jó	2	100
	Hankiss Elemér ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	60
	Jóna Tamás ref.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	jel.	1	100
	Juhász Róbert rkat.. . . .	1	1	2	1	2	3	1	2	2	2	1	2	1	jó	2	80
15.	Karikó Sándor. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	jel.	2	tm.
	Lengyel Gábor ref.	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	jó	1	40
	Maklár Elek ág. ev.	1	1	1	1	2	2	3	1	2	1	1	1	1	jó	1	100
	Molnár Ferenc ref.	1	1	2	2	3	3	3	3	2	1	2	2	2	els.	1	100
	Ottományi Sándor ref.	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	jó	2	20
	Sándor László ref.	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	jó	2	40
20.	Simonffy Emil rkat.	1	1	2	1	3	2	2	1	2	1	1	1	1	jó	2	80
	Szentgyörgyi Géza ref.. . . .	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	2	jó	2	100
	Szondy István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	40
	Sztanó Pál ág. ev.	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1	jó	2	80
	Veress László ref.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	jó	2	tm.
25.	Zeke Tibor ref..	1	1	2	2	3	3	2	3	2	1	2	2	2	els.	2	100
	<i>Magántanuló :</i>																
	Ury János ref.	—	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	els.	3	80	

Összesen : 26.

V. osztály.

Osztályfőnök : Dr. CSINÁDY GERŐ.

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétlő-e?	Magaviselet	Tantárgyak								Ált. tanulm. eredmény	Rendszerlet	Tandj	
			Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Természettört.	Mennyiségtan				Testnevelés
5.	Balajthy Béla rkat.	1	1	1	3	2	1	2	1	2	1	jó	2	80
	Berényi Zoltán ref.	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	jó	1	80
	Borsos Tibor rkat.	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	jó	2	100
	Botos Barna ref.	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	jó	1	40
	Botos Zoltán ref.	2	2	3	3	4	3	3	3	3	1	elt.	3	100
	Kaplonyi Miklós ref.	1	2	2	2	3	2	2	2	2	1	jó	1	80
	Kiss Ernő ref. ism.	1	2	3	3	3	3	2	2	3	1	els.	1	100
	Kneusel-Herdliczka G. ág. ev.	1	1	2	2	3	2	2	2	1	3	jó	3	60
	Kovács Béla ref.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1	els.	3	100
	Kovács István ref. ism.	1	1	2	2	3	3	2	2	1	1	els.	1	100
10.	Lengyel Zoltán ref.	1	1	2	3	2	1	1	2	1	jó	1	100	
	Leővey András ref.	2	2	2	3	3	3	3	3	2	els.	3	60	
	Medgyessy György ref.	1	1	2	1	2	1	1	2	3	2	jó	1	40
	Nemes Béla ref.	2	2	2	3	4	3	3	3	3	3	elt.	2	100
	Schuleri Gerhard ág. ev.	2	1	3	4	4	1	3	4	4	1	elt.	3	100
	Szabó Gábor ref.	1	1	3	2	3	3	3	2	3	3	els.	2	100
	Szabó Szabolcs ref.	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	els.	3	100
	Szentpéteri József ref.	1	1	1	2	3	2	2	2	2	1	jó	1	100
	Tompa Andor ref.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	jel.	2	20
	Zsáry Árpád ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	20

Összesen : 20.

VI. osztály.

Osztályfőnök : Dr. KISS ÁRPÁD

Sorszám	A tanuló neve, vallása, ismétlő-e ?	Magaviselet	Tantárgyak										All. tanulm. eredmény	Rendszeretet	Tandíj	
			Hittan	Magyar	Történelem	Gazd. és társ. ian.	Latin	Német	Francia	Vegytan	Mennyiségtan	Testnevelés				
5.	Balkányi Tibor ref.	1	1	2	2	1	3	2	2	2	1	3	im	els.	1	100
	Farkas István rkat.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	jel.	1	tm.
	Fazekas Lajos rkat.	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	1	jó	1	60
	Győry László ref.	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	1	els.	2	100
	Hankiss János ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	60
	Kmetz Imre ref.	2	2	3	3	1	3	3	3	2	3	2	2	els.	2	100
10.	Neudold József ref.	1	2	3	3	1	2	2	2	2	3	3	1	els.	2	100
	Padits Pál rkat.	1	2	2	2	2	3	2	2	2	3	1	1	els.	2	80
	Straub János ref.	1	1	2	2	1	2	2	2	1	2	1	1	jó	1	60
	Szanyi Gyula ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	40
	Sztanó Lajos ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	1	80	

Összesen : 11.

TUDNIVALÓK : 1. Akinek általános tanulmányi eredménye kitűnő, és magaviselete jeles, annak nevét **vastagabb betűkkel**,

akinek általános tanulmányi eredménye és magaviselete jeles, annak nevét **dőlt betűkkel** nyomtattuk.

2. Aki minden tárgyból legalább elégséges, felsőbb osztályba léphet.

3. Aki egy tárgyból elégtelen, minden folyamodás nélkül javítóvizsgálatot tehet az arra kitűzött időben.

4. Aki két, három vagy négy tárgyból elégtelen, vagy ha a javítóvizsgálaton nem felelt meg, tanulmányait csak az osztály megismétlésével folytathatja. Ugy-szintén az is, aki két egymást követő osztályt már javítóvizsgálattal végzett és a következő osztályban egy tantárgyból újból elégtelen érdemjegyet kapott.

5. Gimnáziumi tanulmányokat többé nem folytathat az, aki négynél több tárgyból elégtelen, vagy ha gimnáziumi tanulmányai folyamán már két ízben ismételt osztályt és a második osztályismétlést követő tanévben tanulmányi eredménye egy tantárgyból elégtelen. Gimnáziumi tanulmányokat nem folytathat az az ismétlő sem, aki két, vagy több tárgyból elégtelen, vagy javítóvizsgálaton nem felelt meg.

6. A továbbhaladás megállapításánál a testnevelés, egészségtan, szépírás, gyorsírás, ének és rendszeretet érdemjegye nem számít.

XII.

Érettségi vizsgálat; pályaválasztás.

1. **Érettségi vizsgálatok.**

1941. szeptember havában pótló és javító érettségi vizsgálatokat tartottunk, és pedig az írásbeli vizsgálatokat 4., 5. és 6-án, a szóbeli vizsgálatokat és javító-vizsgálatokat pedig 9-én.

A vizsgálatokon *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, a Tanárképzőintézet elnöke volt szíves az elnöki teendőket ellátni.

Teljes érettségi vizsgálatra 2 tanuló jelentkezett.

Írásbeli tételek voltak:

Magyarból: a) Alföldi képek *Petőfi Sándor* tájrajzaiban. b) Az elektromos áram vegyi hatása és gyakorlati alkalmazásai.

Mindegyik tételt egy-egy tanuló dolgozta ki. Eredmény: elégséges 2.

Latinból: P. Vergilius Maro: Aeneis XI. é. 182—206. Fordítás latinból magyarra. Eredmény: elégséges 2.

Németből Mikszáth Kálmán: Jókai Mór élete és kora 156—157 l. alapján. (Fordítás németre.) Eredmény: elégséges 2.

A vizsgálat eredménye a következő volt:

Érett: *Vajda Gábor.*

Nem felelt meg és a magyarból az 1941. december hóban tartandó javító vizsgálatra utasított 1 tanuló.

Javító érettségi vizsgálatra jelentkezett 2 tanuló. Közülük éretté nyilvánított *Gyöngyössy Róbert*, a történelemből az 1941. december havában tartandó javító érettségi vizsgálatra utasított 1 tanuló.

Az 1941. december hó 10-én tartott javító érettségi vizsgálatra 2 tanuló jelentkezett, s ennek sikeres letétele után éretté nyilvánított: *Jeney-Király Kázmér* és *Tárkányi Endre.*

2. **Az 1941—42. iskolai évben érettségizett tanulók pályaválasztása.**

A szeptember és decemberben érettségizett 4 tanuló közül jogi pályára készült 1, katonaira 1, állatorvosnak 1, közhivatalira 1.

XIII.

Statiztika.

1. A tanulók száma és fontosabb adatai.

Adatcsoport		Osztályok								I.—VIII.
		I.	II.	III.	IV.	I.—IV. össz.	V.	VI.	V.—VI. össz.	
a) A tanulók száma	Beírt nyilv. tanuló	30	32	27	26	115	20	11	31	146
	Osztályozott nyilv. tan. magán ten.	29	31	25	25	110	20	11	31	141
	Osztályozott összesen	29	31	25	26	111	20	11	31	142
	Ezek közül ismétlő	—	—	—	—	—	2	—	2	2
b) élet- kora	1931-ben született	14	—	—	—	14	—	—	—	14
	1930-ban "	11	14	—	—	25	—	—	—	25
	1929-ben "	4	13	17	—	34	—	—	—	34
	1928-ban "	—	4	7	15	26	—	—	—	26
	1927-ben "	—	—	1	8	9	10	—	10	19
	1926-ban "	—	—	—	3	3	7	6	13	16
	1925-ben "	—	—	—	—	—	2	4	6	6
1924-ben "	—	—	—	—	—	1	1	2	2	
c) vallása	római katolikus	6	3	3	3	15	2	3	5	20
	református	23	26	20	19	88	15	6	21	109
	ág. evangélikus	—	2	2	4	8	3	2	5	13
d) anya- nyelve,	magyar anyanyelvű	29	31	25	26	111	19	11	30	141
	német "	—	—	—	—	—	1	—	1	1
nyelv- isme- rete	csak magyarul beszél	29	31	19	22	101	18	10	28	129
	németül is franciául is "	—	—	6	4	10	2	1	3	13
Az osztályozott tanulók	középbirtokos és bérlő	1	1	—	—	2	—	—	—	2
	kisbirtokos, kisbérlő	2	2	—	1	5	1	—	1	6
	nagyiparos	—	1	—	—	1	—	—	—	1
	kisiparos, bányavállalk.	5	3	1	2	11	1	1	2	13
	ipari v. bányászati tisztv.	—	—	1	—	1	—	—	—	1
	egyéb ipari segédszemély	1	2	—	—	3	—	—	—	3
	nagykereskedő	—	—	1	—	1	—	—	—	1
	kiskereskedő	1	1	1	—	3	1	1	2	5
	kereskedelmi tiszt.	2	1	—	—	3	1	1	2	5
	egyéb keresk. segédszem.	—	1	—	—	1	—	—	—	1
	közlekedési tisztv.	2	—	—	5	7	2	1	3	10
	egyéb közl. segédszemély	—	1	—	2	3	1	—	1	4
	koztisztviselő	3	8	9	4	24	6	1	7	31
	pap, tanár, tanító	3	3	5	5	16	4	3	7	23
	más értelmiség	—	2	2	—	4	1	1	2	6
	közhiv. v. értelm. altiszt	2	—	1	1	3	1	—	1	4
	katona v. csendőrtiszt	1	1	1	—	4	—	—	—	4
	katona v. csendőraltiszt	3	1	1	1	6	—	—	—	6
	nyugdíjas köztisztviselő	3	1	1	3	8	1	1	2	10
egyéb nyugdíjas tiszt.	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
nyugdíjas altiszt	—	1	1	2	4	—	—	—	4	
egyéb és ism. foglalk.	—	1	—	—	1	—	—	—	1	
f) szülőik lakó- helye szerint	A vármegyében lakik	1	2	—	—	3	—	—	—	3
	Bihar vm-ben "	—	—	—	—	—	1	1	2	2
	Csongrád vm-ben "	1	—	—	—	1	—	—	—	1
	Jász-Nagykun-Szol. "	—	—	1	—	1	—	—	—	1
	Szabolcs vm-ben "	—	—	—	2	—	2	1	3	3
	Szatmár "	1	—	—	—	3	—	—	—	3
Debrecen thj. vár. "	26	28	24	24	102	17	9	26	128	
Pécs thj. városban "	—	1	—	—	1	—	—	—	1	
g) közül bejárók	Vasúton és kerékpáron Nagycseréről	1	—	—	—	1	—	—	—	1

A d a t c s o p o r t		O s z t á l y o k								I.-VIII.	
		I.	II.	III.	IV.	I-IV. össz.	V.	VI.	V.-VI. össz.		
Az osztályozott tanulók	h) lakás szerint	Szülőinét lakik Kosztadónál lakik	27 2	28 3	24 1	24 2	103 8	17 3	9 2	26 5	129 13
	i) óra- mulasz- tások	A heti óraszámnál keve- sebbet mulasztott tanulók száma Az igazoltan mulasztott órák száma	16 1187	23 1058	17 593	15 932	71 3770	9 873	8 229	17 1102	88 4872
	j) általános elő- menetel	Kitűnő rendű Jeles " " Jó " " Elégéses " " Tulnyomóan elégssges Elégtelen egy tárgyból " két " " " 3-4 "	6 — 11 8 1 2 1 —	4 3 13 8 3 — — —	6 — 6 5 5 1 1 1	4 2 13 5 2 — — —	20 5 43 26 11 3 2 1	1 1 9 1 5 2 — 1	3 1 2 3 2 — — —	4 2 11 4 7 2 — 1	24 7 54 30 18 5 2 2
	k) közül renkí- vüli tárgyat tanul	Német társalgás Vivás Rendkívüli rajz Összesen	2 1 — 3	6 5 — 11	5 1 — 6	11 3 — 14	24 10 — 34	— 1 12 13	— — 3 3	— 1 15 16	24 11 15 50
	l) tandij- mentes, tandiját fizet	Tandijmentes 20 pengőt fizet 40 " " 60 " " 80 " " 100 " "	2 2 2 4 10 9	2 1 3 7 7 11	1 1 1 3 6 13	3 2 3 2 6 10	8 6 9 16 29 43	— 2 2 2 3 11	1 — 1 3 2 4	1 2 3 5 5 15	9 8 12 21 34 58

2. Tanulmányi eredmény.

Tantárgyak	Ossztályok – Nyilvános- és magántanulók száma – Érdemjegyek																						
	I. o. 29			II. o. 31			III. o. 25			IV. o. 25 + 1			V. o. 20			VI. o. 11							
	jeles	jó	elégség.	elégtelen	jeles	jó	elégség.	elégtelen	jeles	jó	elégség.	elégtelen	jeles	jó	elégség.	elégtelen	jeles	jó	elégség.	elégtelen			
Magaviselet	19	9	1	—	28	3	—	15	10	—	—	24	1	—	—	14	6	—	—	9	2	—	—
Hittan	15	11	3	—	28	2	1	—	14	10	1	—	26	—	—	12	8	—	—	4	4	—	—
Magyar nyelv	9	15	4	1	10	13	8	—	9	7	9	—	7	16	3	5	9	6	—	7	3	4	—
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	11	—	17	7	2	3	8	8	1	3	5	3	—
Gazd. és társ. ism.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	—	—
Földrajz	14	11	4	—	16	13	2	—	13	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Latin nyelv	6	8	12	3	8	12	11	—	6	7	10	2	6	11	9	1	7	9	3	4	3	4	—
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	8	7	10	—	9	8	9	9	3	8	—	4	5	2	—
Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	7	—	4	5	2	—
Természettudomány	9	10	10	—	12	11	8	—	—	—	—	13	10	3	7	8	4	1	—	—	—	—	—
Vegytan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	1	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mennyiségtan	8	11	10	—	8	16	7	—	6	5	11	3	6	13	7	7	4	8	1	4	2	5	—
Rajz	14	11	4	—	17	9	5	—	13	8	4	—	14	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Testnevelés	22	6	—	—	23	7	1	—	19	6	—	—	21	4	—	13	3	4	—	10	1	—	—
Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Szépírási	17	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	9	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Ének	9	13	7	—	14	8	9	—	9	8	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rendszeret	10	15	3	1	15	15	1	—	9	13	3	—	10	15	1	9	5	6	—	7	4	—	—

3. Az iskolai felszerelés értéke.

Tételek	Gyarapodás				Állomány		
	Vétel	Aján- dék	Érték		Darab	Érték	
	darab		P	f		P	f
Búlorok	22	—	1216	06	435	17637	80
Házi és irodai felszerelés	15	—	103	80	213	1931	40
Számadási könyvek	12	6	70	46	208	505	17
Tanári könyvtár	248	262	2642	64	1104	6013	72
Ifjúsági könyvtár*	85	—	415	40	626	1827	51
Történelmi és filológiai szertár	—	—	—	—	37	607	90
Földrajzi szertár	2	—	43	60	54	650	95
Természettani szertár	—	—	—	—	—	—	—
Természettudományi szertár	2	1	20	—	866	3849	17
Mértani szertár	4	—	20	09	30	290	69
Rajzszertár	—	—	—	—	27	93	60
Tornaszertár	—	—	—	—	68	2825	—
Összesen :	390	269	4532	05	3668	36232	91

* Az ifjúsági könyvtárból 170 db, 422.07 P értékben a VKM. 54.021/1941. V. sz. rendelet értelmében kiadásba vétetett. 157 db a tanári könyvtárba vétetett át 389.17 P értékben.

4. Az iskola népessége az alapítás óta.

Tanév	Osztályozott nyilvános tanulók									Sikeres érettségi vizsgát tett
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I—VIII.	
1936—37	23	—	—	—	15	—	—	—	38	—
1937—38	29	24	—	—	15	19	—	—	87	—
1938—39	33	26	22	—	—	15	19	—	115	—
1939—40	31	31*	25	21	—	—	13	18	139	18
1940—41	32	26	28	22	12	—	—	15	135	14
1941—42	29	31	25	26*	20	11	—	—	142	—

5. Az iskola épületének méretei.

1. Iskola udvar = 800 m². 2. Előkert = 550 m². 3. Az épület alagsora: altiszti lakás szobája = 24 m², altiszti lakás konyhája = 13 m², szertár = 13 m² + 40 m², rajzszertár = 18.7 m², pincék és raktárak összesen: 133 m², folyosó = 47.8 m². 4. Az iskolaépület földszintje: Tantermek: I. o. = 54 m², III. o. = 37.5 m², IV. o. = 36 m² és VIII. o. = 36 m². Egyéb termek és helyiségek: gyakorló tanárok szobája = 19 m², ifj. könyvtár és olv. = 16 m², szertár = 25 m², folyosó = 31 m², WC és mosdó = 5.7 m². Az ép. I. em.: Tantermek: II. o. = 33 m², V. o. = 30 m². Egyéb termek és helyiségek: igazgatói iroda = 30 m², irattár = 5.1 m², tanári szoba = 33 m², fogadó szoba = 22.5 m², orvosi rendelő = 17.5 m², előszoba = 6.5 m², mosdó = 3.1 m², folyosó = 12 m².

* Ezek közül 1 tanuló betegség miatt a II. félévben lett magántanuló és év végén magánvizsgálatot tett.

XIV.

Tájékoztató az 1942—43. iskolai évre.

1. **Az iskolai év kezdete.** A nagyméltóságú VKM. 109.670/1938. IX. ü. o. számú rendeletével kiadott gimnáziumi Rendtartás értelmében a jövő iskolai év kezdésének rendje a következő: Szeptember 4-én d. e. 9 órakor lesz az *alაკulo tanártestületi értekezlet* — Szeptember 4-én d. e. 10 órakor tartjuk meg a *javító-*, az esetleges *különbözeti és magánvizsgálatokat*. A javító vizsgálat díja a VKM. 57.436/1941. sz. rendelete alapján a tehetséges szegény tanulók iskoláztatási céljára szedendő 25 P. Szeptember 5-én és 7-én d. e. 9 órától 1 óráig *beiratkozás*. A felvétel alkalmával minden tanulónak személyesen kell jelentkeznie. Az intézet előző évi tanulói a beiratkozáskor tanulmányi értesítőjüket mutatják be. Az első ízben ide iratkozó tanuló személyesen és szülőjével, vagy annak felnőtt megbízottjával köteles megjelenni s a következő okmányokat átadni: születési anyakönyvi kivonat, az előző tanulmányok elvégzéséről szóló bizonyítvány, himlőoltási és újraoltási bizonyítvány. Aki másstantervű közép- vagy középfokú iskolából jelentkezik felvételre, az csak sikeres különbözeti vizsgálat után vehető fel. — Szeptember 9-én d. e. 8 órakor évnyitó *istentiszteletek*. Ezek után az iskolában a *tanév ünnepies megnyitása, tisztelgés a nemzeti zászló előtt, osztályrendezés, az iskolai szabályok ismertetése*. Szeptember 10-én d. e. 8 órakor megkezdődik a *rendes tanítás*.

2. **Díjak.** A beiratáskor 9.30 pengő felvételi díj és járulék fizetendő. Ezt az összeget a jeles és jó előmenetelű hadiárvák és hadigyámoltak nem fizetik, az elégséges előmenetelűek 8 pengőt fizetnek. A hadiárvák és hadigyámoltak azonban a beíráskor igényjogosultságukat igazolni kötelesek. A beíráskor kell fizetni a *filmdíjat* is, melynek teljes összege 3 pengő. A tandíjkedvezmény foka arányában ebből kedvezmény, illetőleg a hadigyámoltak, hadiárvák számára mentesség jár. Ugyancsak a beíráskor fizetendő a Horthy Miklós ösztöndíjalapba a tehetséges szegény tanulók iskoláztatása céljára szedendő díj is, amelynek összege kintűnő, jeles és jó előmenetelű tanulók számára 2.50 pengő, elégségeseknek 5 pengő. — Az újonnan középiskolába lépő tanulók ezenkívül 1 pengőt fizetnek a Tanulmányi Értesítőre. — A *tan- és fenntartási díj* nyilvános tanuló számára évi 100 pengő, mely öt részletben is fizethető: október, november, január, március, április hó 5-ig. Az a tanuló, aki a megfelelő díjrészletet a határidőig meg nem fizeti, tekintet nélkül a be nem fizetés okára, a tanulók sorából törlendő. A tanulók magaviseletének és előmenetelének, valamint a szülők anyagi helyzetének figyelembevételével *tandíjkedvezmény* adható. Folyamodni csak hivatalos nyomtatványon lehet, mely az osztályfőnöktől kérhető. Ezeknek a kérvényeknek a

beadási határideje szeptember hó 15-e, illetőleg a II. félévre vonatkozóan február hó 10-e. A tandíjkezdvezményt és mentességet a tanári testület adja a tanév tartamára. Ha a tandíjkezdvezményt, illetőleg mentességet élvező tanuló a félévi osztályozó értekezlet eredménye szerint a feltételeknek többé nem felel meg, a második félévre a megfelelő magasabb díjtételű helyre sorozandó be. Csak azok folyamodhatnak, akik jeles vagy jó előmenetelűek, vagy ha elégséges rendűek is, több a jeles és jó jegyük együttvéve, mint az elégséges. A felső osztályos elégséges-rendűeknél további megszigorítás is van. A kedvezményes tandíjak a következők: évi 80, 60, 40, 20 pengő és teljes mentesség. Az I. o. tanulók az első félévben teljes mentességet, illetőleg 20 és 40 pengős kedvezvezményt nem kaphatnak. A jeles és jó előmenetelű hadiárva és hadigyámoltak bármely osztályúak is, tan- és fenntartási díjat nem fizetnek, de mentességre való jogosultságukat beiratáskor a szülők igazolni tartoznak újkeletű Hadigondozási Igazolvány hiteles másolatával.

3. Diákruha, diáksapka. Az intézet a gazdasági viszonyokra való tekintettel az egyenruhát csak ajánlja, de nem teszi kötelezővé. Az intézeti diáksapka viselése azonban minden tanulóra kötelező.

4. Tanszerek és tankönyvek. Az 1942—43. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzékét Évkönyvünk 60—63. lapjain közöljük. Megfelelő könyveket a tanulók legújabb kiadású, tiszta, jól használható példányokban szerezzék meg. A Segítő Egyesület az arra szorulókat a meglévő készlethez mérten tankönyv-segélyben részesíti. Az erre vonatkozó kérések az Egyesület vezető tanáránál adandók elő. A közölt könyveken kívül egyéb felszerelést (füzetek, írószer stb.) tanári utasítás előtt senki se vásároljon.

5. Ellenőrzőkönyv. A tanuló az iskolába lépés alkalmával köteles vásárolni ellenőrzőkönyvet. Ez az ellenőrzőkönyv az iskolai rendszabályokon felül tartalmazza mindazokat a tudnivalókat, melyek a szülői házat az iskola rendjéről és szervezetéről általánosságban tájékoztatják. Az iskolai rendszabályokat a tanuló ellenőrzőkönyvében a szülő vagy helyettese, valamint az esetleges szállásadó aláírja és ezzel tudomásulvételeket elismeri s egyben kötelezi magát, hogy azokat maga is megtartja és a tanulóval is megtartatja. Az ellenőrzőkönyvet köteles a tanuló az iskolába naponként magával vinni.

6. Hivatalos órák a nagyszünetben hétfőn és csütörtökön délelőtt 10—12-ig.

Az iskola tanulóira a fegyelmi szabályok a nyári szünidőben is kötelezők.

XV.

Tankönyvjegyzék az 1942—43. iskolai évre.

- a) Az 1941—42. iskolai évben használt tankönyvek jegyzékét lásd a múlt évi Évkönyvben.
- b) Az 1942—43. iskolai évre az I., II., III., IV., V., VI. és VII. osztály részére megállapított tankönyvek jegyzéke.

I. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy: Magyar olvasókönyv. I. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan. I. o.
Karl—v. Temesy: A magyar föld és népe. I. o.
Jirka A.: Latin olvasókönyv. I. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Greguss—Karl: Természetráj. I. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számtan és mértan). I. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótás-könyve. I. o.
Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz. I. füzet.
A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

II. osztály

Gondán—Magasi—Nagy: Magyar olvasókönyv. II. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan. II. o.
Karl—v. Temesy: A világrészek leíró-földrajza. II. o.
Jirka A.: Latin olvasókönyv. II. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.
Greguss—Karl: Természetráj. II. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számtan és mértan). II. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótás-könyve. II. o.
Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz. II. füzet.
A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

III. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy: Magyar olvasókönyv. III. o.

Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan III—IV. o.

Jirka A.: Latin olvasókönyv. III. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. III. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady: A magyar nemzet elbeszélő története.
 III. o.
Barthos—Kurucz: Egyet. tört. atlasz.
Karl—v. Temesy: Általános földrajz.
 III. o.

Cholnoky J.: Földrajzi iskolai atlasz.
 II. füzet.
Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan (számtan és mértan). III. o.
Öveges József: Kis fizika. III. o.
Harmat—Karvaly: Magyar fiúk nótás-könyve. III. o.
Bíró B.: Műalkotások ismertetése
 III—IV. o. (Új kiadás.)
 A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

IV. osztály.

vitéz Somogyi—Sulyok: Magyar irodalmi olvasókönyv. IV. o.
Arany János: Toldi. Magyarázatokkal ellátták: *Nagy—Péterffy*.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvtan. III—IV. o.
Jirka A.: Latin olvasókönyv. IV. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. IV. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady: Az antik világ és a keresztény Európa története a honfoglalásig. IV. o.

Barthos—Kurucz: Egyetemes történelmi atlasz.
Bodrossi—Hcffer: Ásványtan. IV. o.
Mérey—Hadarits—Sárközy: Mennységtan. IV. o.
Bíró B.: Műalkotások ismertetése.
 III—IV. o. (Új kiadás.)
Bárczi Gusztáv: Egészségtan. IV. o.
Radnai Béla: Az egységes magyar gyorsírás tankönyve. (Új kiadás.)
 A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

V. osztály.

Vitéz Somogyi—Sulyok: Magyar irodalmi olvasókönyv. V. o.
Nagy J. Béla: Magyar nyelvi olvasókönyv. V—VI. o.
Édes—Nagy: Szemelvények Titus Livius könyveiből. V. o.
Vézner K.: Lírai szemelvények. V. o.
Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. V. o.
Kardeván Károly: A német nyelvtan kis tükre.

Bárczi Géza: Francia nyelvkönyv.
 V. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady: A középkor és újkor története 896—1789-ig.
Greguss—Karl: Az élők világa. (Élettudomány.)
Mérey—Sárközy—Lovass: Algebra és mértan. V. o.
Bíró B.: Műalkotások ismertetése.
 V.—VI. o. (Rendkívüli rajtot tanulók számára.)

Segédkönyvek.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

Husztai József: Latin chrestomathia.
V.—VIII. o.

Wagner—Gaál—Oszwald: Római régiségek és a római irod. tört. vázlata.
Kelemen: Német—magyar és magyar—német szótár.

Barthos—Kurucz: Egyet. tört. atlasz.

VI. osztály.

Vitéz Somogyi—Sulyok: Magyar irodalmi olvasókönyv. VI. o.

Nagy J. Béla: Magyar nyelvi olvasókönyv. V—VI. o.

Kuzmics: Szemelvények Cicero beszédeiből. VI. o.

Márkus: Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneiséből. VI—VII. o.

Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan. I—VIII. o.

Thienemann—Schwartz: Német nyelvkönyv. VI. o.

Kardeván Károly: A német nyelvtan kis tükre.

Bárcki Géza: Francia nyelvkönyv. VI. o.

Marczinkó—v. Pálfi—Várady: A legújabb kor története a francia forradalomtól napjainkig. VI. o.

Horn József: Gazdasági és társadalmi ismeretek. VI. o.

Bodrossi Lajos: Vegytan. VI. o.

Mérey—Endrédy—Sárközy—Lovass: Mennyiségtan. VI. o.

Bíró Béla: Műalkotások ismertetése. V—VI. o. (Rendkívüli rajzot tanulók számára.)

Segédkönyvek.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

Husztai József: Latin chrestomathia.
V—VIII. o.

Wagner—Gaál—Oszwald: Római régiségek és a római irod. tört. vázlata.

Kelemen: Német—magyar és magyar—német szótár.

Birkás: Francia—magyar és magyar—francia szótár.

Barthos—Kurucz: Egyetemes történelmi atlasz.

Lóky Béla: Négyjegyű logaritmuskönyv.

VII. osztály.

Bence—Pintér: A magyar irodalom története. VII. o.

Nagy J. Béla: Magyar nyelvkönyv. VII.—VIII. o.

Marczinkó—v. Pálfi—Várady: Magyarország története. VII. o.

Karl—v. Temeszy: Hazánk részletes földrajza és térképismeret. VII. o.

Márkus: Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneiséből. VI.—VII. o.

Kováts—Péter: Szemelvények Cicero leveleiből és bölcséleti műveiből. VII. o.

Jámbor—Kemenes: Latin nyelvtan.
I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz: Német nyelv-
könyv. VII. o.
Kardeván Károly: A német nyelvtan
kis tükré.
Bárczi Géza: Francia nyelvkönyv.
VII. o.

Birkás Géza: Rendszeres francia
nyelvtan.
Öveges József: Természettan. VII. o.
Mérey—Endrédi—Sárközi—Lovass:
Mennyiségtan. VII. o.
Bíró Béla: Művészeti alkotások.
VII.—VIII. o.

Segédkönyvek.

A magyar helyesírás szabályai. (Hiva-
talos 1941. évi kiadás.)
Husztai József: Latin chrestomathia.
V.—VIII. o.
Wagner—Gaál—Oszwald: Római régi-
ségek és a római irod. tört. vázlata.
Kelemen: Német—magyar és magyar
—német szótár.
Birkás: Francia—magyar és magyar
—francia szótár.

Barthos—Kurucz: Egyet. tört. atlasz.
Kogutowicz—Gergely—Hézszer: Iskolai
atlasz a fiú- és leányközépisk. felső
osztályai számára.
Vagy:
Cholnoky: Iskolai atlasz. I.—II. füzet.
Lóky Béla: Négyjegyű logaritmus
könyv.

Tartalomjegyzék:

Dr. Mitrovics Gyula	3
Dr. Jausz Béla: Tanévzáró beszéd	5
Dr. Madai Pál: Nemzetnevelés a családban és az iskolában	8
I. Iskolánk létrejötte és bővülése	22
II. Iskolánk az 1941—42. tanévben	23
III. Felügyeleti hatóságok	32
IV. A tanári testület névjegyzéke és iskolai munkaköre	33
V. A tanárok iskolán kívüli, irodalmi, társadalmi munkássága	35
VI. Gyakorló tanárjelöltek	37
VII. Tanulmányi kirándulások	43
VIII. A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota	43
IX. Ifjúsági egyesületek	44
X. Rendkívüli tárgyak	46
XI. A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata	47
XII. Érettségi vizsgálat; pályaválasztás	53
XIII. Statisztika	54
XIV. Tájékoztató az 1942—43. iskolai évre	58
XV. Tankönyvjegyzék az 1942—43. iskolai évre	60

